

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ. ženski pokret.

УРЕДНИК, **ВЕРА ЈОВАНОВИЋ**

САДРЖАЈ:

- 295 О АКТИВНОМ УЧЕШЋУ ЖЕНА У ПОЛИТИЦИ *Правда Рискић*
- 299 RAD ŽENA U AMERICI *Alojzija Štebi*
- 312 ПРАВА ЖЕНА У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ *Б. Данжен (Превела Браш. Николић)*
- 317 ЖЕНСКЕ ОДЛИКЕ У МУШКОЈ ДРЖАВИ И МУШКЕ ОДЛИКЕ У ЖЕНСКОЈ ДРЖАВИ *Др. Машилда и Др. Машија Вершинг (Прев. Мил. Т. Пешковићка)*
- 325 ИЗВЕШТАЈ СА КОНГРЕСА И. Ж. С. У ВАШИНГТОНУ *Милена Ашанацковић*
- 331 ИЗВЕШТАЈ О РАДУ Ж. П. *Милена Ашанацковић*
- 340 ИЗВЕШТАЈ ДОМАЋИЧКЕ СЕКЦИЈЕ Ж. П. *Даринка Лацковић*
- 344 УПРАВИ КРАЉЕВОГ ФОНДА *Лацковић и Дедијер*
- 356 СА СКУПШТИНЕ Ж. ПОКРЕТА *М. Ашанацковић*
- 358 БЕЛЕШКЕ: Напомена. — *Интернационална Алианса за женско право гласа. — Мала Женска Аншанга. — Ошварање Дома Машеринског Удружења. — Швајцаркиње о учешћу жена у полиш. паршијама. — Закон о примаљама. — Американке у дипломатији. — Жена председник оишшине. — Жене свешшеници.*

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

СВЕСКА 9. и 10. — НОВЕМБАР—ДЕЦЕМБАР — ГОД VI (1925)

О АКТИВНОМ УЧЕШЋУ ЖЕНА У ПОЛИТИЦИ

У своме чланку „За нови смер и Feminističkom Pokretu“, Госпођица Алојзија Штеби, покренула је једно врло важно и актуелно питање. Са пуно права Г-ца Штеби заступа мишљење да би наше феминисткиње требале да изиђу из њихове досадашње политичке неутралности и да узму активнијег учешћа у политици. Пошто Народни Женски Савез и Феминистичка Алијанција, који би били најпозванији да ту акцију покрену, нису досад показали много воље за то, Г-ца Штеби предлаже да жене мимо њих ступе у политику. Ако не могу да се појаве као једна организована група, оне нека уђу у политику појединачно уписујући се у оне постојеће партије, које њиховим убеђењима најбоље одговарају.

Пошто нису још успеле, да се организују, женама наравно, и не остаје ништа друго, ако желе да предузму политичку акцију, него да се као појединци придруже постојећим политичким партијама. Само, то појединачно приступање партијама треба сматрати као једну привремену меру, која се из нужде предузима, док се колективна женска акција не организује, и треба увек бити свестан тога да свој прави политички задатак жене могу извести само тако ако буду организоване као једна компактна целина, а не раштркане по разним политичким партијама.

Организација и менталитет данашњих политичких партија, не одговарају више ни духу, ни потребама једне модерне државе. Несавремене и застареле, оне су данас постале више једна сметња правилном развиту државе, него што су у стању да га припомогну. Удружујући се с њима жене неће својој земљи много користити.

Основна разлика између старе европске и модерне државе,

налази се у томе што су европске државе имале војни и политијски карактер, а модерне државе имају јако изражен економан и социалан карактер. Европске државе имале су само један негативан задатак, да одбране земљу од непријатеља и и да одрже ред у земљи, модерне државе имају један позитиван задатак да организују рад једног народа и да га доведу у склад са радом других народа. Наравно, да се у једној модерној држави политика не може више водити на исти начин, на који се водила у старим европским државама.

У европском друштву у коме је сваки живео за себе, свака класа или сталеж имали своје засебне смерове и интересе, сваки свој рад сматрао као своју личну ствар у коју нико није имао права да се меша, вештина управљања државом или политика ограничавала се на то, да се никоме не да да се толико осили да би другима у раду сметао. Главно начело европске политике било је: одржавање равнотеже.

Имајући и сувише посебне, врло често сасвим противне интересе интересима других класа или партија, европске партије нису могле очекивати, да ће друге партије кад дођу на власт радити за њих. Ако су желеле да свој циљ остваре, морале су оне саме бити на влади. Узети власт у своје руке, себе оснажити, противника уништити, била је прва тачка програма европских политичких партија.

Нагли развитак индустриског рада донео је собом потребу заједничког рада, а с њиме и потребу стварања великих радних заједница. Велика подела рада, коју машински рад изискује, учинила је, да данас не само ни један појединац не представља више никакву радну целину за себе, него чак ни поједине групе, нису више независне целине, него су само зависни делови већих група, од којих највећа треба цео свет да обухвата. Што се круг радне целине више шири, њени делови све више осећају зависност и узајамност интереса а с њима и потребу једне централне власти, која би радове појединих група доводила у везу међу собом, њихове односе регулисала, њихов рад тако организовала, да они сви скупа чине једну органску целину. Та централна власт треба данас, да буде у рукама државе. И тако је држава добила нов задатак да организује рад једног народа.

Организовати рад целине значи: концентрисати радну снагу једног друштва, око једног јединог циља рада, подесити радове појединих група према потребама општег циља, до-

вести их у везу и склад, тако да се из њих свих може образовати једна целина. У стварању и одржавању јединства те целине налази се главан циљ рада модерне државе. Модерна политика није више политика равнотеже, него политика хармоније и јединства, а политичка акција не састоји се више у организовању борбе партија, него у организовању сарадње свих органа целине.

Г. Драгољуб Јовановић је у једном свом зимушњем предавању, као и у чланцима објављеним у Књиж. Гласнику и Билтену групе СКА, говорио о кризи Феминизма и Нео Феминизма. Његова је главна идеја била, да жене треба да оставе своју досадању борбену тактику, и да покушају радом место борбом да до својих политичких права дођу. Та је идеја врло тачна, али не само за жене, него и за људе. Данас се у опште политика не може више водити борбом него радом.

Потреба, која се данас осећа да се политици да један нов правац и изазвала је потребу женског учешћа у политици. Док је политика значила само организовање партијске борбе, људи су наравно били способнији, да је воде него жене, али кад политика значи организовање рада, онда су жене не само исто тако, него можда и способније од људи да је воде.

Људима, који су дуго водили једну чисту партијску политику, тешко је да промене из основа своја политичка сватања, да замисле политику без партија, политику која се води радом а не борбом и подвалама. Стављајући посебне интересе партијске изнад општих државних, они су постали неспособни да остваре политичко јединство без кога се ни једна модерна држава не може ни основати ни развити,

Ако се жене умешају у садашње партијске борбе, оне ће прави циљ свога политичког рада промашити. Оне могу бити данас корисне у политици само тако, ако буду у стању да унесу у њу један нов дух, и њен досадашњи правац из основа промене. Да би то могле учинити оне морају бити једна организована група, која ће имати свој израђен политички програм и бити у стању да га изведе.

Могло би нам се можда приметити да политичке партије и ако су застареле, оне још постоје и представљају једног јаког фактора у политици. И ако је несавремена, партијска се политика код нас још увек води, и ко жели данас да има учешћа у политици, он мора са партијама да ради и о њима да води рачуна. То је истина и баш за то што морамо да во-

димо рачуна о начину на који се данас води партијска политика, ми не можемо много очекивати од појединачног улажења жена у политику. Главна тежња наших садашњих политичких партија је да дођу на владу. Да би могле доћи на владу и на њој се одржати, њима је потребно, да осигурају себи што већи број гласова. Задобивање гласова постало је једно животно питање за наше политичаре. Све политичке трансакције на њему се данас оснивају. Колико ко може гласова једној партији да осигура, толико ће уступака и услуга од ње добити. Ако жене уђу појединачно у политику, оне неће имати за собом много гласова, и према томе неће ни великих уступака од наших партија добити. И у том погледу је боље, да се жене појаве у политици као једна организована група, која располаже једном знатном количином гласова.

Неки озбиљнији женски рад у политици не може се остварити, ни извести, ако се жене претходно не организују. Ако хоће да постану нека чињеница у политици, оне морају свим својим силама радити на томе да се што пре, што боље и што јаче организују.

Што је највише одбијало Нар. Женски Савез од тражења женског права гласа то је било оно застарело схватање политике, по коме је политика била индентификована са вођењем партијске борбе, али, данас, кад је реч политика добила сасвим други значај, та је сметња уклоњена. Ако политику схватимо као вештину управљања државом и бригу о њеном уређењу, ако се чује, да жене не улазе у политику да се боре с људима, него да им помогну и да их измире, ја мислим, да ниједна чланица Нар. Женског Савеза неће бити више противна женском праву гласа.

Имали данас још кога, ко би смео тврдити да се жена ништа не тиче како ће се државом управљати, да их се на пр. не тиче да ли ће бити рата, кад њихова деца, мужеви и браћа морају у рату да гину, да их се не тиче како ће санитет и школе бити уређене кад здравље и будућност њихове деце од тога зависи, да их се не тиче како ће се питање валуте, скупоће, питање станова, чиновничких плата и пензија, саобраћаја, пореза [итд. решити, кад сва та питања у њихов живот задиру, кад од свега тога њихов рад непосредно пати.

Све их се то тиче, јер од свега тога њихов живот данас зависи. Хоће ли стана имати, да ли ће воде и осветлења у кући имати, да ли ће им се ђубре из куће на време изнети,

да ли ће мува у кући бити, да ли ће се моћи возити на трамвају, да ли ће и са колико угодности моћи путовати, да ли ће им деца бити здрава и образована, колико ће прихода од свог имања и рада имати, како ће с тим приходом моћи живети итд. то ништа више не зависи од жена, него од уређења општине и државе.

Кад би жене знале, колико би смртних случајева, болести, несретних бракова, тешкоћа око одхрањивања и васпитавања деце и око држања куће, колико би новаца, времена, снаге, муке, труда, бриге, љутње, јада, нерасположења и суза себи уштеделе, кад би живеле у једној лепо уређеној земљи, оне би тек онда појмиле, да је не само њихово право него и њихова дужност, да се баве политиком, и да је њихова равнодушност према јавним пословима један грех, управо злочин, који оне чине према својој породици и свом народу.

Ако све то није довољно да покрене Нар. Женски Савез на политичку акцију, онда нам не остаје ништа друго, него да покушамо, да оснујемо један нов Женски Савез, који би био састављен из женских професионалних удружења.

Кад би се поред већ постојећих женских професионалних удружења основао још један број нових, за којима се потреба сваким даном све више осећа, нов Женски Савез могао би у врло скором времену чинити једну малу целину, која би од прилике могла бити састављена из: друштва женских лекара, удружења наставница, учитељица, женских државних чиновница, женских банкарских чиновника, женских књижевника, уметника, студенткиња, фабричких радница итд. Тим јавним радницама које већ активно учествују у јавном раду, које су својим радом држави користиле и њиме дали доказа својих способности неће бити тешко да извојују себи право гласа.

Правда Ристић.

RAD ŽENA U AMERICI

Kongres Internacionalnog Ženskog Saveza u Washingtonu omogućio je jugoslovenkoj delegaciji da se upozna sa nekojim organizacijama i ustanovama, koje su, zbog svoje aktivnosti i važnosti za javni život u Americi, vredne da govorimo o njima. Kod nas se doduše ne može da osnuje nešto slično kao što je na primer Liga Ženskih Birača i Hull-House, jer nema za to

socijalnih i kulturnih uslova. Ali volja, ustrajnost i požrtvovnost, koje su bile potrebne da američke žene ostvare takvu organizaciju i instituciju neka nam budu primer i podstrek u našem radu.

I.

NATIONAL LEAGUE OF WOMEN VOTERS.

Blagodareći gospodji Spasi Adjemović-Leko, koja sada živi u Washingtonu i koja je ostala u tuđini onako vredna radenica kao što je bila u svoje vreme u Beogradu, dobile smo vezu sa jednom od najaktivnijih ženskih organizacija u Americi, sa Nacionalnom Ligom Ženskih Birača — National League of Women Voters, koja širi svoj rad na sve države severne Amerike. Ustanovljena je bila u februaru godine 1920., kao naslednica „Nacionalne asocijacije za žensko pravo glasa“, koja je postojala sve dotle dok nisu dobile žene u svima državama pravo glasa. Žene koje su osnovale Ligu, znale su da dobivanjem prava glasa nije još njihov rad dovršen. U momentu, kad žena dobija politička prava, mora da dokaže da li je bila njezina borba opravdana ili ne, da li je politički zrela. Da bi dale žene što bolje dokaza o tome, za to se stara Liga, kojoj je glavni zadatak da osposobi žene birače za pravilnu upotrebu političkih prava i da ih vaspita za svesne građane.

Kako shvaća Liga ulogu žene u političkom životu to donajemo vrlo dobro iz njezinog programa. Ovo je shvaćanje uzvišeno nad političkim partizanstvom i smatra se samo ona politička aktivnost opravdanom koja donša koristi državi i čovečanstvu. U svome programu kaže Liga:

„Mnjenje je Lige Ženskih Birača da će oslobodjene žene medju biračima stvoriti svež i razborit elemenat. One imaju svoj karakterističan pogled na život koji mora da bude njihov prilog američkom javnom životu. Liga je uverena da će sve njezine članice razmišljati o javnim pitanjima ne samo kao dobri građani, nego kao žene građanke. Ima stvari, za koje su žene naročito sposobne, i potrebna je ženska organizacija da te stvari sprovodi u život. Time nije rečeno da žene moraju samo preko Lige da rade. Šta više dužnost je žena da saradjuvaju u političkim partijama i drugim organizacijama zajedno sa muškarcima. Liga hoće da postanu žene inteligentni i nezavisni birači, da upotrebe svoj glas za konstruktivne socijalne i političke ciljeve. „Prva je dužnost građana da imaju u vidu pre svega svoju zemlju, a posle nje svoju partiju.“

Iz ove poslednje rečenice doznajemo kakvo je mišljenje Ligeo politici i za kakve političke borce hoće da vaspita ženu: ne za slepe pristalice partije nego za svesne birače, koji samostalno misle i koji ne podležu demagoškim frazama. U washingtonskoj kući Lige videli smo u kancelarijskim prostorijama sliku pored slike, koje Liga upotrebljava u izbornoj borbi. Nijedna od ovih slika ne osramoćava i ne ponižuje kandidate, već samo izražava politička načela Lige i prikazuje rešenja aktualnih socijalnih pitanja: ili rešenje, koje je u prilog širokim masama naroda, ili rešenje u prilog maloj skupini — a žena birač neka sama presudi, za koje će rešenje ona dati svoj glas.

Liga ne predstavlja ženske političke partije, ona je čak protivnica naročite ženske političke partije i propagira *sajeđnički* rad obadva pola u političkim partijama jer imadu oba pola isti interes za dobar i zdrav napredak u zemlji. Napredak veli Liga, je najbolja garancija protiv revolucije. Suradnjom žena sa muškarcima hoće pak Liga da dostigne još jedan drugi cilj: prožeti organizacije sa ženskim naziranjem o najraznovrsnijim problemima javnoga života.

Da uputi Liga žene u sve probleme, da ih vaspita za prave građane i za samostalno misleće birače, poslužuje se raznim sredstvima: Konferencijama, kursevima, gde se govori najviše o pravima i dužnostima građana javnim skupštinama i izdavanjem knjiga, brošura i letaka, priprema Liga američke žene za javni rad. Do septembra god. 1924. izdala je Liga 87 knjiga, brošura i letaka, u kojima su pretresena najrazličitija aktuelna pitanja kao: državni budžet, zadaci samoupravnih oblasti, spoljna politika, mir, Društvo Naroda, internacionalni arbitražni sud, zaštita dece, vaspitanje, zaposlenje žena, zadružni pokret, socijalna higijena žena u industriji. Kako vidite, Liga pretresuje sva pitanja koja su na dnevnom redu u državnom i socijalnom životu Amerike, jer hoće da žene budu u sve upućene. A da im teži problemi budu svatljiviji obravnava ih u obliku pitanja i odgovora.

Za vreme izbora je Liga najaktivnija i obraća najveću pažnju na to, da glasaju sve žene i da dobiju jasnu sliku o kandidatima pojedinih političkih partija Liga izkorišćava izbornu borbu za praktično vaspitanje žena u rasudjivanju raznih problema. Ovo vaspitanje vrši Liga na sledeći način: kandidatima šalje pitanja o socijalnim, kulturnim i drugim stvarima te ih zamoli za jasne,

nedvoumne odgovore. Odgovore objavljuje bez komentara. Ne odgovori li kandidat, već taj fakat sam dovoljno ocenjuje kandidata. Na javne skupštine što ih Liga sazivlje za vreme izborne kampanje poziva kandidate iz sviju političkih partija da obrazlože ženama svoj program. Ovo direktno upoznavanje kandidata sa biračima čini Liga zbog toga, jer zna da novine donose izopačene informacije o političkom protivniku. Liga sama nikad ne preporučuje ovoga ili onoga kandidata već repušta odluku sopstvenoj presudi. Ali Liga na drugi način ocenjuje kandidate. Onaj, koji je bio izabran i koji je već izvesno vreme vršio svoju funkciju kao mandator naroda, dobije od Lige poziv da govori pred ženama i da položi račun da li je radio u smislu izbornih obećanja ili nije. Tako žene mogu da se uvere same da li su pravo glasale ili nisu.

Liga radi takodjer sa velikom ustrajnošću za to, da dobivaju žene važne položaje u državnoj službi i da tamo, praktički rade za Ligin socijalni i kulturni program. Liga je izrazit protivnik rata i propagira pristup Amerike u Društvo Naroda i internacionalni arbitražni sud. Za ovaj rad je izabrala devizu: „Zakone, a ne rat!“

Sa svojim promišljenim i smotrenim radom stekla je Liga u američkom javnom životu veliki ugled, i odlični Amerikanci — univerzitetski profesori, naučnici, političari, žurnalisti — izrekli su joj već mnogo puta priznanje za njezin rad i ligini se predlozi svuda cene. Skupštini Lige, koja je bila god. 1924. u New-Yorku uputio je predsednik Sjed. Država Sev. Amerike, Kulidž, pismo ove sadržine: „Želim da izrazim svoje simpatije Ligi. Napor da se kod naše žene probudi smisao za vršenje njenih građanskih dužnosti, zaslužuje svaku potporu i podsticanje. Postizanje jednakih političkih prava za oba pola je vrlo važan korak u evoluciji demokratije.“ Uopšte je poštovanje žena u Americi, koje rade javno samo po sebi razumljivo dok se kod nas ženin rad, s izuzetkom humanitarnog rada, ne ceni niti priznaje.

Pre dva meseca čitali smo u jednom tako uglednom listu kao što je „Politika“ jedan ponižavajući sud o ženama, koje javno rade da se čovek mora upravo da stidi nad kulturnim nivoom onih koji su pozvani da podignu kulturni nivo naroda

Za svoj razgranat rad treba Liga mnogo novaca. U 6 broju „Ženskog Pokreta“ ste mogle već čitati da je na ovogodišnjoj

skupštini za vreme od jednog sata Liga sakupila sumu iznad 4 milijuna dinara koju treba u tekućoj godini pored redovitih prihoda. Ovo nam je dokaz kako cene žene svoju organizaciju a iz ovoga vidi se još druga crta američke žene: da smatra rad u organizaciji tako ozbiljno i za tako važan, da joj nisu materijalne žrtve ni najmanje teške! Ona je tako disciplinovana da bezuvetno poverava svojoj upravi te da smatra društvene zapovesti za isto toliko vredne kao zakonska naredjenja. Zbog ovih svojih vrlina stekle su Američanke odličan položaj u društvu i državi te imaju takve uspehe da nam se čine prosto neverovatnim.

Za nas, koji još nismo izvežbani u tehnici velikih organizacija, zanimljivo je da se upoznamo sa organizacijskom strukturom Lige. Liginu se organizacija osniva na tri činioca:

1.) Lokalne organizacije Lige, koje obuhvaćaju jedan izborni okrug za izbore u američki kongres (skupštinu).

2.) Državni i lokalni glavni odbori.

3.) Biljetini, koje izdavaju državni i lokalni odbori.

God. 1924. imala je Liga svoje organizacije u 346 izbornih okruga, kojih je ukupno po svim državama 433. Njezine državne i lokalne organizacije izdavale su 32 biljetina, od kojih izlaze nekoji nedeljno, ili na 14 dana, svaki mesec i na četvrt godine. Sem ovih redovitih publikacija izdavaju ligine organizacije još izborne biljetine, koje rasturaju poštom ili lično od kuće do kuće među sve upisane birače.

Sve lokalne organizacije izaberu vrhovni odbor sa sedištem u Washingtonu. Opseg rada vrhovnog odbora vidi se potome što su njegovi prihodi bili za period 1920—1924 preko 290.000 dolara, što iznaša preko 17 milijuna dinara.

Vrhovni odbor Lige je sastavljen ovako:

Nacionalni odsek 14 direktora, koji se deli u 2 grupe
 1.) na grupu časništva, to je: uprava sa predsednicom, časnom predsednicom, 3 podpredsednice, sekretar i blagajnik, svega 7 članova. Pojedini članovima iz časništva je dodeljen još naročiti delokrug iz liginog programa. 2.) na grupu regionalnih direktora, kojih imade takodje 7. Svakome regijonalnome direktoru poveren je izvesan broj država. Regijonalni direktor imade zadatak da vodi u svojoj grupi država rad liginih organizacija po jedinstvenom programu, da glavnom odboru protumači potrebe organizacija iz svoje grupe i da interpretira ligin program organizacijama svoga delokruga.

Odbor 14 direktora upotpunjuje se još sa 6 predsednica stalnih komisija i sa 2 savetnice. Stalne se komisije bave sledećim pitanjima, koja su i glavne tačke liginog rada:

- 1.) Zaštita dece.
- 2.) Vaspitanje.
- 3.) Zakonodavstvo za žene.
- 4.) Životne namirnice i njihove cene.
- 5.) Socijalna higijena,
- 6.) Žena u industriji.

Medju savetnicama jeste jedna za pitanja javne dobrobiti, druga za državna politička pitanja. Čitava uprava ima dakle 22 člana. Stotine hiljada žena, koje su organizovane u Ligi, poverile su upravu i idejno vodjenje rada 22 ženama, da ih vode putem, kome je krajnji cilj mir i sveopšta sloboda.

II

HULL-HOUSE I JANE ADAMSOVA

U Washingtonu nam je bila sem gospodje Adjemović, najbolji vodja gospodja Webster, članica upravnog odbora Nacionalne Lige Ženskih Birača i predsednica stalne komisije za socijalnu higijenu. Webster otvorila nam je put u jednu od najznamenitijih socijalnih institucija Amerike i omogućila nam da se upoznamo sa ženom, koja je osnovala ovu instituciju gvozdenom istrajnošću i neiscrpivom riznicom ljubavi za sve, koji pate zbog socijalne nepravde. Ova je institucija Hull-House u Chicagu, a osnivačica Jane Adamsova, predsednica Internacionalne ženske lige za mir i slobodu.

Hull-House je settlement, to je naseobina. Naseobina u kojoj se združuju intelektualci oba pola, da svojim znanjem šire kulturu i civilizaciju u proleterskim kvartovima velikih gradova. Settlement postaje izhodište najopširnijeg socijalnog, prosvetnog i vaspitnog rada. Ovaj se rad ne vrši za nagradu niti za javno priznanje, već jedino iz ubedjenja o socijalnoj dužnosti i solidarnosti pojedinca prema društvenoj zajednici.

Program tog prvog američkog settlementa označila je Adamsova ovako:

„Postati centar za viši civilizovani i socijalni život, uspostavljati i uzdržavati vaspitne i filantropske ustanove te proučavati i popraviti prilike u industrijskom okraju Chic ga.“

Danas imade Hull-House veliki kompleks gradjevina, a god. 1889. kada je bio ustanovljen, imao je settlement samo jednu

kuću, u kojoj je Adamsova sa još dve prijateljice započela svoj apostolski rad. Od godine do godine gradjevine su se sve više množile, jer se delokrug settlementa jako širio te iza 35 godišnjeg opstanka postaje promet tako velik, da posećuju nedeljno u zimsko doba gostoljubive prostorije settlementa oko 9000 osoba, koje nadju ovde saveta, pouka i zabava.

Šta pruža Hull House svojim posetiocima?

Već od samoga početka imade tamo razreda za odrasle koji upotpunjuju naobrazbu proletarijata. U ovim ce razredima predaje o literaturi, politici, ekonomiji, zemaljskim zakonima, etici i filozofiji. Za one, koji ne znaju engleski jezik priredjuje settlement kurzeve, koje su ove godine pohađjali: Grci, Talijani, Mehikanci, Španjolci, Nemci, Francuzi, Armenci, Bugari i Skandinavci. Svake subote uveče održava čikaška univerza u Hull-Housu popularna predavanja, koja su izvanredno posećena. Često preko godine su u settlementu higijenske izložbe. Hull House imade takodje svoj mali muzej, sa kojim su spojeni kurzevi keramičnog, metalnog i drvenog prerada te imade i svoju knjižovnicu.

Hull House daje svoje prostorije na raspolaganje raznim klubovima, koji se ustanovljavaju u njegovom okrugu i to klubovima, koji se bave socijalnim i drugim ozbiljnim pitanjima, a daje ih i športnim, glazbenim i klubovima za igranje. Jane Adamsova nije samo velika socijalna radenica, ona je i dobar psiholog: U svojoj knjizi „20 godina socijalnog rada“ veli: „Ako je prirodno da gladne nasitimo i bolesne tešimo, tada je isto tako prirodno da pružamo mladeži veselje i dajemo time zadovoljstvo na gonu po društveni život koji je u čoveku duboko ukorenjen.“

Da je Hull-House utočište dece to ne treba specijalno naglasiti. Settlement je pripremio svojim malenim komšijama razrede gde uče slikanje, glazbu i rukotvornu nastavu. Svake godine i to u prvoj sredi meseca maja priredjuju ženski klubovi, koji imaju prostorije u Hull-Housu, svečanost deci i Adamsova veli da je taj dečji maj najlepši događaj čitave godine. Na taj se dan skupi na stotine dece u Hull-Housu te deklamuju, pevaju i igraju se, tako da se čitava kuća ori od njihovog vriska.

Za devojčice priredjuje settlement domaćičke kurseve, za majke, kurseve o higijeni deteta, stana, o vaspitanju i t. d. Hull-House imade biblioteku za odrasle i decu, čitaonicu, kafanu bez alkoholnih pića, pozorišnu dvoranu, dvoranu za gimnastiku

i marijonetno pozorište, i sve to stavlja besplatno na raspoloženje socijalno slabim elementima svoga kraja.

God. 1912 dobio je Hull-House kao zadužbinu veće zemljište kod mičiganskog jezera. Na tome zemljištu podigao je više gradjevina, kamo šalje za vreme ferija decu. Slabunjava deca ostaju čak celu godinu i za njih je ustanovljena škola po sistemu Montessorijeve. Zatim se na tome zemljištu nalazi i naročita kuća za majke proleterke. gde se za 14 dana i više odmaraju od svog teškog svakodnevnog života. U subotu po podne priredjuju klubovi settlementa izlete na ovo seosko depadanso Hull-Housa i ostaju tamo preko nedelje da uživaju u lepoj prirodi.

Samo u nekoliko poteza ocrtala sam rad Hull-Housa, pa već iz ovoga možemo da razabiramo kako je njegov rad opsežan i raznolik. Taj rad ne bi mogao tako da uspeva, kad ne bi imao Hull-House toliko iskrenih prijatelja, koji rade po svim kursovima, klubovima i razredima sasvim besplatno i sa onom svetom strasti koju daje religiozno svaćanje cilja života. Ovi prijatelji settlementa stanuju u Hull-Housu i regrutiraju se iz najrazličitijih zvanja, kao: lekari, advokati, učitelji umetnici, žurnalisti, i t. d. Ove je godine bilo u Hull-Housu 37 žena, 18 muškaraca i 9 bračnih parova; nekoji između ovih borave već preko 20 godina u settlementu. Svi ovi daju Hull-Housu sve svoje sposobnosti, sve svoje znanje na raspoloženje s time i velikoj masi stanovništva Chicaga, ne da bi očekivali za svoj rad nagrade i priznanje, jer su spoznali da znanje koje su pridobili zbog srećnije sudbine ne sme biti zakopano zlato, nego mora da postane svojina i onih, kojima je bila sudbina života nemila.

Kako se pak Hull-House uzdržava? Jane Adamsova nam je odgovorila na ovo pitanje: trećinu troškova pokrivamo članarinom trećinu sa prodajom proizvoda radionica Hull-Housa, a treću nam trećinu daju naši prijatelji, koje imamo po celome svetu.

Govoriti o radu Hull-Housa, a ne govoriti istodobno o Jane Adamsovoj, dalo bi nepotpunu i nejasnu sliku o toj socijalnoj instituciji, koju vodi ta sjajna žena i koja je realizacija njenih mladostnih snova. Kao ćerka imućnih roditelja svestrano se je obrazovala i svršila iniverzitet. U svojim mladim danima putovala je mnogo, te je bila više puta u Londonu, gde joj se i rodila misao, da posveti čitav svoj život socijalnoj ideji. „Polako došla sam“, tako priča sama, „do čvrstog uverenja da bi dobro bilo najmiti kuću u takvom delu grada, gde bi se moglo pomoći bedne i nevoljne i gde bi imale mlade devojkje pr-

liku da dobiju u praktičnom radu ravnotežu i gde bi upoznale bedu života preko života samog.“

Beda života, materijalna i moralna, bila je prvim stanovnicima Hull Housa odmah dobro poznata, jer je settlement u najsiromašnijem proleterskom kraju, Chicaga, gde su pomešane sve nacije Tako pripoveda Adamsova da je odmah u početku negovala skroz 6 nedelja odojčce posle operacije, jer je majka mrzela dete i ostavila ga u najvećem nemaru. Jedne mrzle novembarske noći morala je primiti 15 godišnju Talijanku da je odbrani od muža, koji ju je kroz celu nedelju nemilosrdno tukao jer je izgubila prsten. Opet drugi put morale su dve od najmladjihi stanovnica Hull-Housa obaviti sve poslove kod rođenja vanbračnog deteta, jer se nije moglo naći lekara i jer su izjavile sve žene iz bližnje okoline da se „takve osobe“ ne će da dotaknu. Nabrojala bi još na stotine stvari, koje su morali Jane Adamsova i njeni prijatelji da rade sa ciljem da pridobe potpuno poverenje stanovnika, koje je omogućilo širi rad, a sve su svetao dokaz da iskrena ljubav do bližnjega uvek pobeđuje nad egoizmom.

Kako je čisto mišljenje Iane Adamsove o moralu, svedoči nam ovaj događaj iz života Hull-Housa U njegovoj blizini je bila fabrika za cipele, gde je buknuo štrajk. Hull-House pomagao je radenice u štrajku na taj način, da ih je oslobodio gospodara, koji su im uzimali za stan i hranu suviše i zbog čega nisu imale sredstava da izdrže štrajk. Hull House im je unajmio dva stana, dao im nameštaj i platio kiriju za prvo vreme. Tako su došle radenice do svog Zadržnog Doma i na kraju treće godine imale su već 6 stanova. Zadruga je imala čvrsti temelj i težila za tim da si sagradi sopstvenu kuću. Settlement je pomagao ovu akciju svim silama i tada je došao momenat težak za Jane Adamsovu. Ona priča: „Jedan od članova našeg odbora doneo nam veselu vest: njegov prijatelj hoće da pokloni Zadržnom Domu radenica 20.000 dolara. Kad je naveo ime darežljivog prijatelja, pokazalo se, da je poklonitelj čovek, koji je bio poznat kao najveći iskorištač radenica. Graditi dom takvim sredstvima činilo mi se podlo i otklonila sam ovu pomoć.“ Koliko bi ljudi tako postupalo?

Sem celog potonjeg rada za olakšanje bede započela je Jane Adamsova sa svojim prijateljima još drugi zamašni rad. Radom medju proletarijatom došla je do uverenja da najveća požrtvovanost ne donša mnogo koristi, ako nema oslona u za-

konodavstvu. Settlement je započeo zbog toga da ispituje socijalne prilike radništva i na temelju dobivenih fakata započeo je prvo boj protiv rada dece i tražio zakonito uređenje ovog rada. Kroz tri meseca, veče za večem, govorili su Jane Adamsova i njezini prijatelji po svim delovima Chicaga o groznim posledicama zaposlenja dece. Njihov je boj imao uspeha. Kad su postigli zaštitu dece, započeli su na isti način boj protiv noćnog rada žene i protiv predugog radnog vremena. Tako je postao Hull House inspirator prvog socijalnog zakonodavstva u Americi. Baš u toj kampanji imala je Jane Adamsova jedno goroko iskustvo: socijalisti su počeli da je oštro napadaju, a samo zbog toga, jer nije dozvolila da iskorišćavaju njezinu plemenitu akciju za partijske svrhe.

U socijalnoj istoriji grada Chicaga je znamenita njezina borba protiv korupcije u opštinskom gospodarstvu. U toj borbi bila je tako aktivna da je preuzela mesto inspektorice ulica jer je nepobitno dokazala da je raniji inspektor bio podmićen od preduzimača za čišćenje ulica i vršio je svoj posao tako slabo, da je bila okolina Hull-Housa čitave godine puna zaraznih bolesti. U toj funkciji hodila je kroz tri godine, zimi i leti svako jutro od 6. časova dalje za kolima, koja su pobirala djubre.

Uprkos tom korisnom radu pojavljali su se u njezinoj duši teške dvome, da li je njezin rad pravilan i sasvim bez egoizma. To nam dokazuje kako je ona temeljita i kako se njezino osećanje odgovornosti prema čovečanstvu [razvilo do najvišeg stepena. Kad su je napale takve duševne borbe, odlučila je da poseti velikog ruskog pisca Tolstoja da bi dobila kod njega duševni mir. Ali utehe i mira nije našla kod tog velikog kritičara čovekovih slabosti. Jedva [je stupila u njegovu sobu, on je odmah upitao da li zaslužuje svoj život radom svojih ruku i predočio kao veliku njezinu pogrešku to što je obučena po modi. Od Tolstoja povratila se očajnija, ali odlučila, da hoće da radi svakodnevno po dva sata u pekarnici settlementa, da bude svesna da radom svojih ruku zaradjuje hleb. Ovu odluku je izvršila, no njena slaba fizička konstitucija joj nije dozvoljavala naporni manuelni rad. Fizički je rad nju tako zamorio, da je bila nesposobna za svaki drugi posao, koga je bilo u obilju. Polako se je umitila i njezin zdravi životni osećaj nadvladao je strogu teoriju velikog ruskog moraliste. Upoznala je da je socijalni rad

kompomis između moralnih teorija i prilika, u kojima treba da živimo.

Moram da napomenem još to, da je bila Jane Adamsova za vreme svetskog rata otvorena protivnica učestvovanja Amerike u ratu i morala je zbog toga mnogo da prepati.

Jane Adamsova ne pripada ni jednoj političkoj partiji jer su njezini nazori o moralu, slobodi i demokratiji tako visoki da se ne mogu prilagoditi metodama političkih partija.

Jane Adamsova je jedan od najsajajnih i najmarkantnijih tipova savremene žene, koja je poklonila ceo svoj život, svoje težnje, svaku misao svoje velike duše dobrobiti blišnjega. I ta velika žena je prosta, skromna, po svojoj spoljašnosti, ljubazna prema svakome, ali sa licem sa kojega se čita misaoni rad i duboko osećanje. Izraz njenog lica ostaje svakome, koji je samo jedanput čuo i video, u neizbrisanoj uspomeni. Ona čini utisak čoveka, koji ima posla sa velikim stvarima pa su mu naše svakidanje brige neznatne i sitne stvari. Nije preterano ono što je kazao o njoj opštinski predsednik grada Chicaga: „Jane Adamsova je naš najveći i najzaslužniji građanin.“

III.

CHILDREN'S BUREAU I WOMEN'S BUREAU

Pored ovih upoznale smo još i dve važne državne institucije federalne vlade u Washingtonu — ured za zaštitu dece. Children's Bureau i ured za žene — Women's Bureau. Obe institucijama rukovode žene. Pošto su obe vrlo važne za ekonomski i socijalni razvoj zemlje, a njima rukovode žene, vidi se da su zvanični faktori uvereni o kvalitativnoj jednakosti žena i muškarca.

Ured za zaštitu dece dao bi se uporediti sa odsekom za zaštitu dece i mladeži pri našem ministarstvu socijalne politike u koliko se to tiče njegove nadležnosti, ali što se tiče samoga rada, ne bi se mogao uporediti. Amerikanska državna zaštita dece je idejni vodja celokupne privatne i državne zaštite dece u svima državama Amerike, a naš odsek za zaštitu dece to još nije.

Državni ured za zaštitu dece pri federalnoj vladi u Washingtonu ustanovljen je god. 1912. Organizirala ga je žena, Julija Lathropova, koja ga je dugo godina i vodila. Rad za zaštitu dece je ogroman s obzirom na propagandu i znanstveno ispitivanje svih problema, koji se odnose na decu i mladež. On ne deli potpore, ne ustanavlja dečje domove, već ispituje samo načine na koji bi se deca fizički i duševno najbolje razvila. Posledn

dve godine drž. zaštita dece posvetila je svu pažnju dvema važnim problemima: 1) socijalno-higijenskoj zaštiti, a 2.) dečjem radu. Socijalno-higijenska zaštita ima cilj da smanji mortalitet dece u najopasnijem dobu života, a počinje zaštitu već s nosećom materom. Drž. zaštita zbirala je za poslednjih 10 godina statističke podatke o mortalitetu dece u prvoj godini života i za sve to vreme proučavala ekonomske prilike, koje su u stvari najveći uzrok tome mortalitetu. Na osnovi tog bogatog iskustva, počela je sada velikim propagandističnim radom, u koji je pozvala na saradnju ne samo sve države severne Amerike već i sva prvatna društva, koja se bave zaštitom dece. Po načinu na koji se prihvata Amerika rada, koji će imati dalekosežne posledice, vidi se kako brižljivo priprema svoje akcije.

Isto je i sa pitanjem uposlovanja dece. Više godina je pribirala drž. zaštita materijal i lanjske godine je izišla sa njim pred javnost i zahtevala da se američkom ustavu doda amandman koji će zabraniti uposlovanje dece pre navršenih 16 godina. Pri tom radu državnu zaštitu moćno podupiru organizacije, a naročito Liga Ženskih Birača.—

Državnom zaštitom žene radenice rukovodi g-dja Anderson. Ona se od najprostije fabričke radenice sa svršenom osnovnom školom popela do tako uglednog mesta kod savrznih američkih država. Do toga mesta nije došla protekcijom, već teškim i istrajnim radom i samoobrazovanjem. Ova državna ustanova je bila osnovana jula god. 1918, jednu godinu i tri meseca posle ulaska Amerike u svetski rat. Cilj ove zaštite je da izvede što opsežniju zaštitu radne ženine snage da zakonom reguliše broj radnih časova da prouči ekonomske prilike radenice i da je obrazuje. Više od osam i po miljuna žena je zaposlenih u raznim američkim preduzećima. Od ovog broja više od dva miljuna je udatih žena. O zaposlenosti udatih žena se u američkoj revnosti mnogo raspravlja—ima i pristalica i protivnika. Ova zaštita za žene je u svome programu za 1925. god. posvetila naročito pažnju ovome problemu i svestrano ga ispituje.

Isto kao i državna zaštita dece, ima drž. zaštita za žene samo idejni rad, koji je vrlo težak. Drž. zaštita za žene institira na tome da se uvede jedinstveno socijalno zakonodavstvo za žene u svih 48 država Severne Amerike. U svome izveštaju za god. 1924. iznosi g-dj. Andersonova da se poslodavci izvlače izvođenju socijalne zaštite na taj način da svoja preduzeća sele u one krajeve Sjed. Država u kojima je ta zaštita slabo izvedena

ti u opšte ne postoji. Jedino pozitivno rešenje ovoga pitanja bilo bi jedinstveno zakonodavstvo.

Ma da Amerika važi kao eldorado kapitalizma i stvarno je to, ipak vidimo da američka vlada stvarno teži da dobrim zakonima spreči iskorišćavanje; tome cilju služe državna zaštita dece i žena radnica.

IV. DRUGI UTISCI.

Opisala sam Vam one američke ustanove, koje su ostavile na nas najdublji utisak. Upoznale smo se doduše za vreme kratkog boravka u Americi još sa drugim ustanovama, ali ne ovako dobro kao sa napred pomenutim. Primititi moram da su bile američke žene, s kojima smo došle u dodir, vrlo ljubazne sa nama te su nas svagde najgostoljubivije primale. Kad smo posetile Jane Adamsovu, koja nam je pripremila ručak u Hull-Housu, upoznale smo se sa profesorkama čikaške univerze koje su nas sledići dan pozvale na univerzitet. Kod Jane Adamsove smo se upoznale sa Julijom Lathropovom, organizatorkom državne zaštite dece. Ona nam je omogućila posetu rasprave na omladinskom sudu, gde je bila sudac žena, gospodja Bartelmy. Posle rasprave pozvala nas je gospodja Bartelmy još posebno i protumačila nam svoj rad. Jedan dan smo bile gosti gospodje Campbell u Pittsburgu, koja je ranije bila više godina sa američkom misijom u Beogradu. Jednom rečju svagde smo bile u Americi primljene sa takvom iskrenošću kako nismo očekivale.

Pri kraju hoću da opišem još samo u kratko sretanje sa našim zemljacima, koji žive u Americi. U Chicagu i New-Yorku imale smo priku da se s njima upoznamo.

Srbi, Hrvati i Slovenci imaju u Americi zasebne organizacije i društva. Tek u zadnje vreme počeli su ostvarivati i zajedničke organizacije. Svi se naši iseljenici živo interesuju za prilike u otadžbini i njihova je vruća želja da bi se vratili i da bi u njezinu korist dali sve, što su u Americi stekli. Čule smo i njihove žalbe protiv otadžbine, i svi su žalili, što ne umemo sa njima da držimo čvrste veze. Stari naši iseljenici imaju još jaku nacionalnu svest, a mladež se brzo amerikanizira te na žalost zaboravlja svoj maternji jezik. Začudile smo se pak silno, kad nas je oslovila sekretarka nekog jugoslovenskog društva engleskim jezikom te se izvinila da joj ne pripišemo u zlo, jer slabo govori naš jezik. Opazile smo takodje da naši ljudi govore međusobno engleskim jezikom. Upitale smo za razloge

takvoj pojavi, nama neshvatljivoj. Odgovor je bio da moraju oni na poslu, a deca u školama govoriti isključno engleski, a naših škola nema, te da im je zbog toga općenje u ovom jeziku zgodnije. Teško je reći koliko krivnje zbog odtudjavanja pada na nas, a koliko na njih. Fakat je, da ćemo imati za nekoliko decenija u Americi potpuno amerikanizirane Jugoslovene, kojima će biti otadžbina samo daleka uspomena. Slovenačka Podporna Jednota jedna od najvećih i najjaćih naših organizacija u Americi, izdaje već sada list za decu, koji je pisan pola slovenaćkim, pola engleskim jezikom. Predsednik ove organizacije, koja izdaje takodje i dnevne novine, tvrdio nam je da će za 20 godina morati i njihov list izlaziti u engleskom jeziku, jer neće niko više razumeti slovenaćki. Ovom brzom amerikaniziranju doprinose mnogo amerićke škole, koje nekako nasilnićki uplivišu na asimilaciju naseljenika. U školama se Amerika velića kao najuredjenija drzava na svetu, kao najslobodnija i t. d., i ne ćudimo se s toga, ako deca, koja ćuju godinama takve himne Americi, polako zaboravljaju svoje poreklo. Moram pak da naglasim da taj fakat nije našim ljudima po volji, a boriti se protiv amerikanizacije ne mogu, jer su ekonomske prilike jaće nego njihova volja i jer ih možda u istini otadžbina premalo podupire. Pre svega bilo bi od velike potrebe, kad bi imali naši iseljenici onde, gde žive kompaktno, škole sa prvovrsnim nastavnishtvom, kako ih imaju n. pr. Ćesi. Naši su nam ljudi pričali da češka mladež, koja se u Americi rodila, govori tako lepo svoj jezik, kao da su uzrasla u svojoj staroj otadžbini.

Oni naši ljudi, koji žive već decenije u Americi i koji su tamo stekli dobro ekzistenciju ipak vruće ćeznu za svojom rodjenom grudom. Amerika im je uvek više manje tudjina te u dubini svoje duše mole: „Otađzbino, ti si kao zdravlje!“

Alojzija Štebi.

ПРАВА ЖЕНА У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ

ВЕКОВНА ХИПОТЕЗА

Пошто је тешко оценити колико има истине у једној хипотези, немогуће је утврдити, не будући оптимист, успех женске еманципације. Међутим живот нам показује сваког дана, да се најинтересантнија питања она, која се тичу великих еиталних интереса тешко решавају на опште задовољство. Може се утврдити не бојећи се осуде, да ове формуле на којима почивају хиљаду решења нису савршене. Пошто се то конста-

тује намеће се питање, да ли је дужност оних, који су их схватили, да потраже, да их побољшају. Зар не би ова жеља за бољом променом требала да се наметне свима. Зашто удаљити систематски жену од првобитних питања? Зашто придржавајући се стогодишње хипотезе објавити одмах њену неспособност? Зашто тврдити опасност, коју представља једно мешање, које се никада није тражило, а још мање експериментисало. Зар не би било право говорити о противној хипотези. Зар није боље сагласити се са најјачом логичном сугестијом, но напустити претходни суд и чекати, да се донесе неповољна осуда, а потврди прва хипотеза.

Тако радити било би у толико паметније у колико то зависи од опажања инспирисаног стањем ствари вештачки датим. Ми смо видели у претходној глави, да се различне етнолошке расправе слажу у том, што признају не само физичку једнакост већ и мождану једнакост полова од почетка раса. Али са временом занимања жене готово искључиво породична нагињу ка умној као и физичкој њеној потчињености. Има један факт, који искључује поређење људских раса. Мозак жене из старих времена није се ни у чем разликовао од њеног друга. Само подела занимања, различитост послова временом су створили различност више фиктивну но стварну, јер слично васпитање и сличне умне бриге довољне су, да створе и сличне разлике.

Од пре много векова обичаји и организација живота одстраниле су жену од највише интелектуалне културе. Међутим историја нам даје примере, који доказују, да се у важним студијама као и човек одликовала и жена. Зар није једна жена по имену Китакис сазидала пирамиду звану: „Трећа“? Најлепши споменици у Теби зар нису подигнути под инспирацијом Хатстијепсе, која је управљала Египтом и снабдела најлепшу флоту, која се дотле знала? Прозлазећи векове зар не видимо у XIV в. наше ере Ђовану Бланшету, дворску даму краља Карла Боемског како предаје римско право? Зар није Доротеа Бука имала 1430. катедру филозофије на Болоњском универзитету? А велики Ван Дик зар није убеђивао, да је добивао најбоља обавештења од жене Софониске Анжујске, која је била у XIV в. позната сликарка? Међутим брачне системе и оне, које бране интегритет очинског ауторитета одржавају одавно умну вазалност жене. Старање односно колективних или индивидуалних интереса, које су закони одобрили дајући првенство старешини породице увело је потчињеност жене, која је примила улогу,

да буде стално заштићена. Али ова својства повукла су многе консеквенце, чији се утицај шири још и данас на те, које се борју, да те последице измене.

Ове консеквенце појављују се у облицима јаким и протним.

Прва је било забрањивање развијања женске индивидуалности. Друга је била последица повољна заштита за материјално осигурање жене.

У колико су ова два резултата ишла упоредо, већина жена, научена на традиционални јарам старешине, па ма био овај отац, старији брат или муж, подносе радо стање полуропства због релативне среће и дефинитивног мира, које им оно даје:

Под условом да се ослободи брига, којима је оптерећен онај, који у породичној групи оличава човека и мисли и ради, оне пристају, да буду понизне. Оне пристају на одрицање своје индивидуалности у корист оне, коју би хтео, да им створи он, стварајући је по својој фантазији, правећи их помоћницима свога благостања, док им зато он осигурава материјалну егзистенцију и чува их од брига, које су везане за ту победу. И тако се неминовно дошло: Да подносећи закон деформације која иде за свим идејама, чије је чисто расуђивање одбачено, људи су почели тежити, да постану свемоћни, да презиру створења на којима врше своју власт. Мождана слабост, која је код већине жена остала по навици, била је несвесна помоћ готово потпуној равнодушности у погледу оцене мало ласкаве за њихову умну вредност. Оне су допустиле, не протестујући, да се објави њихова слабост. Не бунећи се, лепотице XVI в. допустиле су Еразму, да напише ове нечувене редове: „Воспитане девојке, каже славни писац „Похвале лудила“ састоји се, да се знају клањати, држати руке, смејати се, грицкајући уста, не пустити десну руку место леве и не отворити увек уста смејући се. То је довољно, да се уда. Могао би се додати коментар овом портрету и наћи, да су људи те епохе ценили мало себе, кад су мислили да нађу у сличним будалама достојне другове, да оснују будућу породицу и да иду поред њих по стази живота. У осталом ми се не налазимо овде пред једном хипотезом, и историја нас учи, да се ове професионалне незналице често показују мудре у лукавости, инспирисаној подјармљеним стањем, у коме их људи теже да одрже.

Ове незнатне богиње знају понекад да истакну сјајне проналаске, да би исмејале оног, који их сматра као неспособне

свике иницијативе, ма како незнатне, и мисли, погрешно, да ће наћи истиниту брачну сигурност у намерном уназађивању оне, коју са задовољством унижавају. И човек се пита, да ли „те лепе и честите госпође,“ о којима су многи историчари причли авантуре, ни су претрпеле утицај развијања душевног стања, које је избило из револта против јарма заглупљеног сличном револту јаке вегетације, која разбија камење и зидине својим чврстим гранама. Оне, које по тачном смислу речи беху беспрекорне, и називаху се чуваркама огњишта, често су у таквом душевном стању услед прастаре потчињености, да не остварују своју мисију, која им припада. Жена лишена сваког импулса који убрзава преображај душе, лишена науке и озбиљних брига постаје врло лако плен лакомислености и површних осећаја, остављајућим својим дужностима врло ограничено место. Тачна статистика утврђује, да деца или сродници потпуно беспослених жена имају од њих мање брига, но оне жене, које живе по модерним принципима т. ј. посвећујући се идеалу практичне радиности.

У праву су они који сматрају да је тенденциозан аргумент о стогодишној хипотези представљајући еманципацију жене као опасност за породичну заједницу. Заиста, да би се избегле чари светског живота, па ма под којим се обликом оне јавиле потребна је много слабија снага карактера за оне, чији дух не носи утисак јаких идеја.

У свим друштвеним класама умна пасивност повлачи потребу за забавом, која се увек тумачи немарношћу, ако не и зборавом дужности. Међутим може једна културна жена, да заборави бригу према својој средини, за коју је дужна имати. Ово тобожње напуштање било би мање штетно но оно лакомислене и детињасте душе. Увек се може пабирчити на пољу интелектуалном и тада чак, када се жена образована буде сувише удаљила од неуморних брига, које код праве жене иду упоредо са највећом ревношћу. Друштвено добро поверено њеним бригама, не би се без сумње оштетило том равнодушношћу, јер би више особине средине на њих утицале. Ова теза, коју дискутују људи рђаво образовани, вешто сетумачи у мемоарима г-ђе Жанли: моја мајка, каже она, расејана услед свог сталног занимања и визита није се никад бавила мноме. Ја сам проводила живот са собарицом, која ме је мало научила катихизму и обогатила ми дух ужасним историјама, у којима су вампири играли главну улогу. У шеснајестој години једна служав-

ка научила ме је у-кратко о Св. Писму, неколико тирада из трагедија и неколико принципа из музике. Према њеном при-знању тешко је наћи основнијег образовања и они који по-знају улогу, коју је г-ђа Жанли играла у историји свог доба, могли би се зачудити видећи њу са овим бедним знањем неколико година доцније са војвоткињом од Шартра као гувернан-том њених девојака. Али читајући даље налази се објашњење ове згонетке.

Накнадна система, која потиче из занемареног образовања показана нам је по самој г-ђи Жанли, јер она наставља: „Али од мојег детињства, ја сам проводила сваки дан два часа у салону моје мајке слушајући како се говори о Аламберту, Хелвецију, Мармонтелу, најзад о свакој слави тог доба и благодарећи дивном асимилаторском духу, идеје су продрле у мој мозак и изазвале код мене укусу за студијом и корисном лектиром.“ Ми знамо, да је она много развила своје диспози-ције, које би можда остале у првобитном стању, да се није на други начин образовала.

Ми заиста нећемо да дамо пример једне мајке тако одво-јене од њених својстава, али непристрасни не могу да из-бегну разматрање које је изазвало овако специјално образо-вање. И поред своје воље човек се пита, дали је једна жена једино везана за дужности мајке, једна жена, чија би брига била огранич на на тешку материнску њжност била за њену кћер дивин помоћник, што је била за г-ђу Жанли њена мајка, која је предајући се бризи искључиво интелектуалној створила нехотично можда али несумњиво око себе бољу средину, у којој се купала душа њене кћери. Зар се ова хипотеза не ставља победоносно према оној, која се одавно решила по-тврдно?

Да мати љубазне приповедитељке није имала идеје, које су је одвратиле од њених породичних својстава, да је њена душа имала идеје без полета, ништа не би доказало, да је била добра васпитаница њене кћери. Она би се као толике друге повела за светским вихором и дала би свом детету само пример пустог живота, идеја племенитих и великих радости.

Ово није претпоставка, већ је често истина. Жене, које се не образују налазе се често изложене лакомости и посвећују најбољи део својих часова многим ситницама. Неке су добре вере. Оне оплакују измишљене обавезе, које их ограничавају, да напусте друге стварније. Оне су често према својој деци

исто немарљиве као што је била г-ђа Жанли према својој; али им и не сугерирају никакву тежњу ка отменим мислима. Сва су ова створења жене неисправне у моралном смислу, јер испуњавају један део функција које падају у дужност жене онакве каква треба да буде т. ј. права жена.

Не, жена права није интелектуално одвојена од тешких случајности. Она није биће посвећено само ситним дужностима. Њој није довољно да буде мати у материјалном смислу, она хоће да буде мати душе, она се не задовољава, да набавља за физичко одржавање својих посвећујући се томе искључиво и ограничено.

Њене бриге не искључују код ње интелектуалне бриге и неговање великих идеја. Она њима управља место, да се њима потчини. Она се труди испуњујући највише фамилијарне обавезе, да снабде дух као и тело и да разликује клице добра, да би их ставила у душу својих и да их развије.

Њено понашање даје формалан деманти стогодишњој хипотези, која базира на простом уображењу. Модерна у свом позитивизму, она одговара делима, старим сугестијама, које се односе на неспособност жене. Њено понашање је победоносни одговор тврђењу створеном посматрањем сувише пристрасним, чије методе не одговарају модерним околностима. Дакле, све што се удаљује од модерности, све што је назад у место, да је напред, не може да има никакав елемент истине.

Превела: Братислава Николић

Б. Данжен.

ЖЕНСКЕ ОДЛИКЕ У МУШКОЈ ДРЖАВИ И МУШКЕ ОДЛИКЕ У ЖЕНСКОЈ ДРЖАВИ

Истином називамо заблуде, које су вековима одржане.

УВОД

Упоредна психологија човека и жене стоји још од старог доба па и данас на погрешној основи. Стално се пореди мушки пол који влада са потчињеним или бар подређеним женским полом, дакле: упоређују се полови који се у основи налазе на неједнаком положају. Постављене разлике на овој основи могу бити тако исто условљене супротним положајем полова као и урођеним разликама. С тога је погрешно да се

оне без даљега означе као полне разлике како се то чини данас

Узрок заблуди је, вероватно, у једној врсти по себи разумљивог идентифицирања мушког пола који је на власти и женског пола који је потчињен. Ово садржи као нераздвојно, и у неједнакости положаја види се већ израз полних разлика које чине сувишним вредност овог фактора. Али напредовање женског пола у погледу равноправности обелоданило је ову претпоставку као заблуду. Уз то се ова заблуда јавља у току наших испитивања на другој основи

Једно егзактно поређење човека и жене које хоће да открије стварно урођене полне разлике захтева као први предуслов нову основу поређења. Полови се смеју поредити у потпуно једнаком положају дакле: људи на власти са женама на власти или жене из времена женске владе са људима из мушке владе или људи и жене при потпуној равноправности полова. Не сме се поредити човек на власти са потчињеном женом, него са женом која је такође на власти; затим се могу да пореде жена којом човек господари са човеком над којим жена господари, или се могу ставити у поређење полови у потпуној равнотежи силе.

Данас смо ми сувише удаљени од те равнотеже. Додуше, постоји приближна равноправност номинално, али у ствари човек има превагу у сили. Дакле, данас се полови не даду поредити међу собом. Али је код не малог броја народа имало женске власти, отуда се људи и жене ове женске владе могу да пореде са људима и женама мушке власти. *Једно поређење полова на овој једнакој основи не показује само психологију човека и жене у новој свешлости, него једновремено доприноси сазнању које изненађује из области Етнографије, Сексуологије, Антропологије и Социологије полова. Из нашега испитивања излази потпуно важан основни закон да се да наше женске одлике у својој главној линији одређују мушком државом, а своју тачну паралелу имају у мушким одликама женске државе.*

Др. Машинда Вершинг

Др. Машинја Вершинг

1 ПРИНЦИП ОБРНУТОСТИ У ЈЕДНОПОЛНОЈ ВЛАДИ

Сведочанства о женској влади код различних народа су сачувана у потпуном различном обиму. Код старих Египћана

су они т ко многобројни да је женска влада за објективног испитивача ван сваке сумње. Код Спартанаца су историски трагови бројно мањи, али они у својој јасности не омогућавају никакву сумњу у истинитост једне женске владе. У ова оба случаја имамо као доказану владу жене код културних народа. Од примитивних народа постоје најподробније в сти као што имамо извештаје о Камчадалима, Маријанима, Ирокезима, васко иберским саблима, Гаросима, Дајацима, Балондима. Уз то је н. пр. код Либијанаца доказана једна апсолутна влада жене у времену које у најмању руку стоји између варварства и културе. Даље су очувани више или мање трагови женске владе још о даљим народима, као: Тибетанима, Бирмацима, Кондима, Крецима и т. д. Баховен је доказао материнско право у следећим земљама: Лицији, Криту, Атини, Лемносу, Египту, Индији и Централној Азији, Орхамену и Минији, Елису, Локрису, Лезбосу, Мантинеји и Кантебрији. По Баховену је материнско право од истог значаја као и женска влада.

Пре свега је важно да се сазнаду до данас непозната својства женске владе. Поређење женске владе код различних народа у разним фазама културног развитака показује да су карактерне основне линије ове владе вечно и непроменљиво исто, било да је влада у једном примитивном народу, било да се она налази у времену највише културе. *Влада лижена*, онда она узима улогу просиоца у љубави. Човек са собом доноси мироз, он се жени заветује у браку на послушност, она има једино право располагања општим добром. Жена има право да се раздвоји с мужем и да га отпусти кад јој се више не допада. Од мужа се захтева чистота и брачна верност и за преступе се сурово кажњава, жена је у верности мање одговорна. Супруг прима име и националност жене. Деца се зову по матери и наслеђују је. Стање мајке одлучује о друштвеном положају деце. Жена се брине за послове ван куће а човек води домаћинство. Човек се украшава, а жена има више једноставно одело. Нежењени људи су изложени презирању. Људи важе као милостивији, добар али мање духовно способан пол. Женска деца се цене више него мушка. Ако је било убијања или сакаћења деце, то се више тичало мушке деце, а женска су тога поштеђена. Родитељска дужност издржавања намеће се полу који влада. Богови, бар главна божанства, су највише женска бића.

Ове основне црте су карактеристичне за женску владу. Кад се оне пореде са основним цртама мушке владе показује се сад да се исте понављају такође вечно и непроменљиво код најразличнијих народа и најразличнијих ступњева само с једном једином разликом. Улоге полова су измењене. Кад човек влада, ми видимо у љубави и браку; у социјалном животу и религији да човек заузима исти положај који жена има за владе свога пола

Не само женска влада него и мушка, обележена је нарочито тиме што један пол присваја себи моћ упркос томе што постоје два различна пола. С тога ћемо означити обе врсте владавине као једнополне. *Једнополна* влада одређује владајућем полу стално исти положај, па била то мушка или женска влада. *Али шиме, што једном влада човек, једном жена, јављају се обрнути односи, који, по себи узети, показују исто уређење.* Обе врсте основних црта упоредне психологије у државама људи и жена сагласне су, с једне стране, у законодавству и ограничењу сексуалних и социјалних задатака, права и дужности полова једног према другом; с друге стране обе врсте ових основних црта стоје у обрнутом односу, који лежи у измени улога полова.

Оба ова принципа утичу да су женске обележене истим ознакама у мушкој држави, као и мушке одлике у женској држави. Исто тако стоје у сагласности мушке одлике у мушкој држави са женским одликама у женској држави у својим основним цртама. Ми ћемо у следећем доказати, пре свега, из историских извора да су норме које данас важе у свима својим појединостима чисто продукт мушке државе. Ми ћемо показати да нема ниједне мушке особине која се не јавља у макаквом народу и код жене као женска карактеристика. *У колико су боље и пошпуније одржана предања из фаза женске владе, у толико се боље да доказати обрнутост мушких и женских одлика.*

2) Норме сексуалног живота у једнополној влади.

Врло се видно истиче принцип обрнутости, измене улога полова, у мушкој и женској влади, у љубавном и брачном животу. Просидба девојке рачуна се данас н. пр. у специфично мушке задатке за шта је човек одређен нарочитим одликама своје природе. Из љубавне поезије старих Египћана, која нам је¹⁾ остала очувана, излази са несумњивом јасношћу да

1) Макс Милер. Љубавна поезија старих Египћана.

је у старом Египту²⁾ била жена тај део који је играо улогу просиоца у љубави. Од деветнајест песама тако званог „Лондонског рукописа“, показују петнајест жену као љубавног просиоца човека. само у четири човек води реч. Већ ова околност изазива сумњу да песме највећим делом произлазе од жена. Ова се могућност не узима у обзир код данашњих Египтолога. Из државног живота данашње мушке државе не могу испитивачи ништа друго него да претпоставе да су људи пратворци песама. Ово мушко-државно гледиште заводи Милера чак дотле да чињеницу женске просидбе коју он не може да пориче због очевидних доказа поезије ипак потцењује по значају. Он каже врло значајно да једном модерном песнику мора изгледати „као да је Египћанка изменила улогу са човеком“. Преобраћање мушких и женских улога јавља се јасно да чак мора да падне у очи мушким испитивачима. Али одмах додaje Милер ублажујући: „Најмање то изгледа египатским поетама сасвим природно да се позив учињен у циљу састанка мора јавити из женских уста. Египћанин налази највишу драж у престављању драгане као заводнице, која незадовољна да за њим јури, ставља пред њега вино и опојна средства. Већ из ових речи „јурити за неким,“ излази да Милер није схватио да је при женској владавини друга врста уређења, друга врста обичаја и навика Египћана, него мери искључиво по мери свога времена.

С тога Милеру не иде у главу мисао да женска просидба у Египту долази по себи разумљиво као израз женске владе као што је у нашим мушким државама мушка просидба. Њему то изгледа као „неморал“ и „крајња женска слобода“, што су жене у својим песмама славиле, док Египћани у женској држави посматрају то као природан и женски задатак жене. Што Милер овако гледа на ствари узрок је у томе што он не познаје другу него само меру своје мушке државе. Овој мери одговара и објашњење које он налази за ову женску љубавну иницијативу у египатској поезији. Он не види у овој тенденци прослављање једног владајућег обичаја, знак његовог признања, него види продукт „пренадражене фантазије“ и „успаване чулности“.

Наравно, сви испитивачи не заузимају слично једнострано и субјективно становиште. Рајценштајн³⁾ је н. пр. признао да

²⁾ Чак око 1400 г. пре Христа, када су биле написане ове песме по Милеру; по другом мишљењу оне су још старије.

³⁾ Љубав и брак у старом Оријенту.

се у Египту јавља жена као просилац. Такође В. Бисинг⁴⁾ каже: „То је особито у овим псмама што се погађају свакад девојке, оне прилазе драгану, или иду да га лове.“ Ипак ни Р. јценштајн ни Бисинг не признају да порекло женске просидбе може да се тражи у владавини жена. Мајер⁵⁾ је мислила да ово порекло слугује да га он јасно не изговара. Он каже: „Код Египћана има жена слободан положај.— —

— — Још у IV. столећу постоји овде поред патријархалног брака једна брачна веза (форма) при којој жена узима мужа и може да га отера плаћањем оштете. Мајер не изговара да је ово преобраћање патријархалне брачне форме матријархално. Али се ова мисао наслеђује из супротности.

Да у обичају женске прошевине имамо један продукт женске владе, за то говоре још следеће чињенице. У колико се даље враћамо у литературу, у толико више налазимо наговештаја о женској влади. Али у колико је литература старија у толико постоји више вероватности да те чињенице воде порекло из фазе женске владавине, или пак из времена, које је стајало сасвим близу обичаја и навика у овим фазама. Код Лидијанаца, код којих се приписује женској влади обрнута подела рада, жене бирају себи мужеве⁶⁾ У старим индиским кажама игра просидба од стране мужа не баш незначајну улогу. Још Јанов законик допушта девојци да себи бира младог њу према допадању. Јекел⁷⁾ доказује да се то врло често налази међу примитивним народима да жена тражи супруга. И у старој германској поезији није ретка просидба од стране женине. Германисти називају овај мотив „иницијативом жене“⁸⁾ По њеним сопственим прилозима они стоје овде пред једном загонетком чији значај они нису у стању да објасне. И овде је дух времена ограничио поглед да они нису у стању даље да гледају од обичаја своје мушке државе. Овде је без с мње реч о просидбеним обичајима женске државе. Ово треба у толико пре да се прими у колико је Лампрехт⁹⁾ чак доказао код Германа материнско право. Шерер и Миленхоф приписују ове такозване женске строфе женским песницама и у томе

4) Култура старог Египта.

5) Историја старог века.

6) Херодот.

7) Јекел, студије за упоредну народну историју.

8) Шмајнг, бегство и каже о просидби у легенди.

9) Немачка историја.

без сумње имају право (Вајнхолд узима мушке ауторе) Од IX. столећа духовници су (оборили) одбацили ове женске песме као неморалне. Овде се јасно види како је у доба развијања мушке моћи поступно добијала женска просидба смисао бестидности.

Код Гароса жена је имала власт, родови су били подељени. По Вестермарку је женска просидба већ била законски утврђена. Ако човек проси, кажњава се због те бестидности. Вајц прича да су код Ојбаја жене суделовале у ратовима, у ратним скупштинама и другим свечаностима, владала је, дакле, потпуна равноправност полова. Интересантно је да су се код ових народа јављали као просиоци не само човек него и жена Исто је тако код Батаса, где по Фриденталу прошевина потиче час од човека, час од жене. Да споменемо још и по Оскару Крику¹¹⁾ у Фирланду још и данас обичај женске просидбе. Још јасније постаје да је порекло женске прошеvine у влади кад видимо да су књџиње вршиле просидбу и избор мужа чим су били просиоци моћи. Примери за то су у историји врло многобројни. Исту тенденцу налазимо код свештеница које имају велику моћ¹²⁾ *мушке просидбе у мушкој држави и код женске просидбе у женској држави*, од позива на састанак па до употребе вештачки надражљивих средстава као вина и наркотике¹³⁾. Карактеристично и пуно значаја је и то што код човека за време женске владе налазимо сличан однос какав се данас приписује жени кад проси човека. Сетимо се само прошеvine жене Потифаре са Јосифом. Јосиф одбија гњевно завођење и кад то није ништа помогло, он је побегао да би само спасао своју невиност. Ова историја је једна славна поука мушке чистоће, која зачуђава као што је и пуна презирања за женску заводницу. Јекел нас обавештава о једном индиском народном стаблу у Исламу (вероватно је мислио на Гар се) код кога девојка игра улогу просиоца, да човек „мора да покаже јак отпор који иде до бегства, и са јадиковањем родитеља воде га у невестин дом.“ Код Камчадала којима су жене господариле и код којих је просидба падала у део женама водиле су жене љубавне борбе због људи.

И у старим кажама налазимо мушки мотив прошеvine код женског пола. По С Хеншу¹⁴⁾ се заљубила нимфа Солмацис

11) Фирланд и њени становници.

12) Мајнерова историја женског пола и Милер-Луерове, фамилија.

13) Милер.

14) Митолошки џепни речник.

у Хермафродита, сина Меркуровог и Венериног. Она уходи лепог младића у купатилу. Ми дакле, видимо, да све црте које су нам познате код жене о женској прошевини имају своју противност код човека, кад влада жена услед чега је просилац. Обрнутост се односи — како смо видели — на лепу спољашност, то је доказ да једнополна влада утиче на психу човека и жене у потпуном смислу. У љубавним песмама женске државе понавља се такође данашња тенденца да се прошевини да важност указивањем на лепоту прошенога полног партнера. При нашој мушкој просидби слави се лепота жене, при женској лепота мужа. Жена ословљава мужа речима: „мили и лепо, каже да се од његових дражи не може да растави. Консеквенца женске просидбе је навика да жена тражи мужа како се то каже у „Unerwünschten Weckruf.¹⁵⁾ Ја сам нашла свога брата у његовој постељи. Моје је срце пресрећно.

Тако исто у браку се истиче психолошка сагласност данашњих мушких одлика у мушкој држави са женским одликама у женској држави. Управо, особине које ми држимо данас за специфично мушке јављају се у женској држави као специфично женске а исто тако и овде важе данашње женске особитости као и мушке. *Узимамо н. пр. основни закон брака мушке државе, у ком се каже да жена треба да слуша мужа. Људи су стално до данас тражили да овај закон поставе и то на психолошким аргументима о разлици човека и жене. Они су објавили тенденцу ка потчињавању као једно специфично женско својство, тако да потчињеност жене у браку одговара најбоље њеној женској природи. Човеку као мушкарцу придала се склоност да влада, тако је влада над женом конгруентна са његовим мушким особинама. Ако сад посматрамо брак у владавини жена видимо да ове господаре на основу истог закона послушности као и у мушкој држави само су улоге измењене. За време владе жена човек је упућен на дужност послушности, а жена влада њиме. Ми дакле, видимо да са владом у држави иде паралелно влада у браку. Ова паралела је од већег психолошког значаја за испитивање одлика човека и жене, јер она показује да склоност ка влади није специфично мушка особина, како ми узимамо данас; тако исто, да тенденца, ка потчињавању није женска особина. Овде*

¹⁵⁾ Милер.

није реч о биолошким својствима него о продукту чисте владавине.

Оно о чему су оба пола с гласна је то што владајући део изрично жели да себи обезбеди послушност д угод дела при ступању у брак. Још данас се жена заклиње пред олтаром на послушност у браку. У Египту се човек жени за вери на послушност. Диодор каже изрично „да и у народу жена влада човеком који се обавезује да је слуша“.

(Наставиће се).

Превела Милева Т. Петковићна, проф. у пензији.

ИЗВЕШТАЈ СА КОНГРЕСА ИНТЕРНАЦИОНАЛНОГ ЖЕНСКОГ САВЕЗА ОДРЖАНОГ У ВАШИНГТОНУ

ОД 4.—14. МАЈА 1925. Г.

На састанцима Народног Женског Савеза било је већ говора о Интернационалном Женском Савезу, али мислим ипак да ће бити корисно, ако и овога пута, пре но што пређем на рад конгреса у Вашингтону, проговорим неколико речи о установи ове највеће интернационале женске организације.

И. Ж. С. је основан иницијативом американских и енглеских жена, на заједничком састанку у Вашингтону пре 30 год. Члнови И. Ж. С. су народни Савези разних земаља. Данас има у И. Ж. С. 38 Народних Савеза. Сви Савези, без разлике величине своје земље, и према томе без разлике броја жена, које репрезентују, у И. Ж. С. имају подједнака права и подједнаке дужности.

Екзекутивни одбор И. Ж. С. је т. зв. *Биро*, који сачињавају председница, прва п.председница, главни секретар, и благајник. *Управни Одбор* сачињава: председница, 8 п.председница изабраних на скупштини, 3 секретара, благајник и 11 председница специјалних комисија. Све председнице И. Ж. С. су ех-официо п.председнице И. Ж. С., и учествују на пленарним седницама управе.

Биро се састаје сваке године, управни одбор сваке две године, а сваке пете године се сазива конгрес делегата свих Народних Савеза, у разним градовима Европе и Америке.

Девиза И. Ж. С. је: „*Чини другом оно, што желиш да теби други чини*“, и увек, у смислу те своје девизе И. Ж. С. студира и организује интернационалне покрете за решавање

најтежих проблема нашега друштва, из домена социјалног, економског и политичког.

Данас је интернационални живот тако развијен, да се г о тово ни један друштвени проблем не може сретно решити, ако је његово решење локално, решено само у једном делу света. Велики покрети жена теже да се боре за добро целога човечанства, и стога су у И. Ж. С. образване специјалне комисије, за студију и решавање тих питања. Те комисије стоје директно у вези са истим комисијама националних Савеза, проучавају прилике у свим земљама, и решавају споразумно, на који начин да се истакнути проблеми реше у свима земљама у корист општег благостања.

На VII. Конгресу И. Ж. С., који се одржао у Вашингтону од 4. до 14. маја т. г. делегација нашег Н.Ж.С. била је овако састављена: замењеница председнице г-ца Милена Ала-нацковић, секретар Н. Ж. С. делегати: г-ђа Адела Милчиновић, Загреб, г-ца Алојзија Штеби, Љубљана; г-ђа Спаса Аџемовић Леко, која се налази у Вашингтону. Као посмажући чланови И. Ж. С. при нашој делегацији су биле: г-ђа Милица Крстић и г-ђа Зора Лазаревић, обе из Београда.

Наша се делегација, према броју својих чланова могла разделити тако, да смо у свима комисијама имале своје представнице. Комисија као што сам напоменула, има 11 и то: Финансиска; за штампу; мир и арбитражу; за законе; једнак морат и против трговине белим робљем; хигијена; васпитање; емиграција и имиграција; професионални рад жена; и заштита деце.

На конгресу у Вашингтону узело је учешћа 35 земља, на 33, које су учлањене у И. Ж. С. Три национална Савеза нису послала делегате, неколико Савеза централне Европе су послали по 1—2 делегата, а делегације Савеза англис-саксонских земаља биле су од по 20—30 чланова.

Прво је отпсчео рад управе, решавајући општа принципијелна питања, која су била на дневном р-ду. Затим су почеле радити комисије, које су у детаљима претресале питања, стављена на дневни ред конгреса. Сва та питања су обрађивана са националним Савезима а у комисијама на конгр. су се долазило до дефинитивне сагласности, да се дефинитивне редакције резолуција поднесу конгресу на одобрење. Припреме за рад на конгресу врше се за време периода од пет година, између сазива конгреса. Комисије националног Савеза добију

задатак, да обраде извесна питања, према приликама у својој земљи. Израђени одговори се упуте управи И. Ж. С., где се донесу опште одлуке, могуће да се спроведу у живот у свима земљама. За њихово спровођење потребни су енергични напори И. Ж. С.

Наши делегати су разделили свој посао, да би могла наша земља сарађивати у свима комисијама.

Г-ца Алојзија Штеби у комисијама: за васпитање, Заштиту Деце и професионални рад жена;

г-ђа Адела Милчиновић у комисијама: за штампу, емиграцију и хигијену;

г-ђа Аџемовић-Леко у комисијама: за законе, женско право гласа;

г-ца Милена Атанацковић, једнак морал, закони, женско право гласа;

г-ђа Милица Крстић, мир и арбитража, и

г-ђа Зора Лазаревић, заштита деце.

Са жаљењем смо морале констатовати, да комисијама није ништа било познато о раду на дотичним социјалним питањима у нашој земљи. Једини послат извештај је био, званичан извештај Управе о општем раду Савеза. Наши су делегати активно учествовали у раду свих комисија, и исто вече, по завршеном раду у комисијама, обрадили су кратке реферате и предали председницима комисија, да би се преко публикација И. Ж. С. упознале жене, широм целог света, о разгранатом и свестраном раду женских друштава у нашој земљи.

По завршеним припремама у комисијама, 6 маја т. г. започео је рад конгреса.

Отварање конгреса је било врло свечано. У препуној сали Вашингтонског Одиториума, било је скупљено око 6.000 душа. У првим редовима, народним заставима означена су седишта за делегације разних држава. Делегата је било око 300 на броју. Тих 300 жена репрезентовале су неколико десетина милиона организованих жена целог света, беле, жуте и црне расе, удружене да заједнички раде за опште добро човечанства.

Сала је била украшена заставама свих земаља, које су присуствовале раду конгреса. У дну сале, на подиуму, око дугог стола, седели су чланови управе, а изнад њихове главе крупним словима на пурпурној свили, блистале су речи: „*чини другом оно, што желиш да теби други чини*“.

Конгрес је отворила поздравним говором председница Народног Женског Савеза Сједињених Америчких Држава. Од стране Владе Сједињених Држава конгрес је поздравио Министар Трговине Хувер, који је у своме говору рекао, да је овај покрет свесних жена, једна гаранција, да ће моралне снаге света напредовати са општим развојем његових материјалних богатстава.

Затим је председница, Леди Абердин, у своме говору истакла, шта је И. Ж. С., каква је његова тежња, И. Ж. С. хоће да се у целом свету чује мишљење организованих жена о свима актуелним проблемима. Сретно решење тих проблема, ма колико они били разнолики, може се постићи само, на подлози једног јединог принципа, који је неминовно укореењен у срцима свију жена — на принципу одржавања општег, сталног мира. Вера, да је рат нужан, и сувише је још укореењена у свету, њу очвршћавају носиоци идеје за превласт силе и новца. Жене се томе морају одупрети, и својим уласком у јаван живот настојати, да се постигне љубав и слога међу вековно завађеним човечанством. Жена до данас није била одговорна за рат, али данас она се налази у парламентима највећих земаља, сутра ће бити у свима парламентима, и биће одговорна за сутрашњи рат. Она ту одговорност на себе не сме примити, и мора радити да се очува мир.

Тако је председница у своме поздравном говору истакла главну идеју, која је окупила жене са свих страна света, идеју која се као златна нит провлачи кроз цео рад конгреса, кроз сваку његову резолуцију. Жене као лови фактори у стварању држава, после последњег светског рата, носиоци су нове ере у историји човечанства — носисци идеје општег мира. По сврченим поздравним говорима, пометута су имена свих оних жена, чија је смрт учинила осетан губитак у интернационалном раду женских организација. Међу њима је поменута и председница Н. Ж. С. С. Х. С. пок. Даница Христић.

Рад конгреса је текао у потпуном реду, било је често размимоилажења у гледиштима и дугих, плодних дискусија које су се увек завршавале победом најнапреднијих идеја.

Највећу дискусију је изазвала резолуција комисије за мир, за коју се могло очекивати да ће бити најлакше примљена на овоме конгресу, чија је главна карактеристика била пацифизам. Резолуција, поднета конгресу, тражила је, да Народни Савези раде на одржавању општег мира. Као услов,

да се мир загарантује морало би се пропагирати делимично разоружање, загарантовано интернационалним обезбеђењем малих народа.

Овоме захтеву су се одупрли највише делегати: грчки, талијански, мађарски и немачки. И док се осетило колебање у искрену оданост идеји водилји, док се то колебање баш најјаче осетило међу делегатима наших суседних земаља, наша делегација на три званична језика: енглеском, француском и немачком, пледира, да је женама свију земаља најузвишенија задаћа да раде на учвршћавању скупо стеченог мира, да се тај мир мора базирати на гаранцији о сигурности малих народа и постепеном разоружању. Доцнији говорници су се позивали на изјаву наших делегата, и наше гледиште је било усвојено. У овоме питању као и у свима осталим питањима, наша делегација је бранила најправичнија и најнапреднија гледишта, што није остало непримећено.

Затим се захтевало, да сви Национални Савези раде на томе, да што већи број земаља ступи у Лигу Народа. Народ Жен. Савези да утичу на своје Владе, да се националним мањинама, тамо где их има, загарантују сва права слободних грађана.

Помену ћу главне принципе осталих резолуција.

Резолуција Комисије за Законе:

Да се интернационалним законом омогући жени у мешовитом браку, да своју националност може задржати или изменити, по својој вољи.

Резолуције Комисије за једнаки морал:

Укинути регламентацију проституције.

Да национални Савези настоје код својих влада, да се ратификује Женевска Конвенција о трговини белим робљем.

Резолуције Комисије за женско право гласа:

Да се национални Савези боре за женско право гласа, у земљама, где жене још немају право гласа.

У земљама у којима жене имају право гласа, да жене ступају у мушке политичке партије, али да преко националних Савеза одржавају стално везу, и да у свима социалним питањима сложено иступају.

Резолуције Комисије за васпишавање:

Да се изједначи настава за женску и мушку децу. Да се у школ ма што више пропагира о пацифизму — сви учбеници да буду саграђени у томе смислу.

Ради бољег упознавања народа, да се олакшава измена
Ћака и професора.

Резолуције Комисије за Хигијену:

Радити на отклањању узрока смртности одојчади, нарочито огромне смртности незаконите деце; оспособљавати за живот неморалну децу, специјалним васпитањем.

Резолуције Комисије за имиграцију:

Последице одредбе власти Сједињених Америчких Држава — да породице исељеника не могу доћи у Америку, ван одређене квоте — тешко су погађале исељеничке породице, чији се отац налазио с једне стране океана, а мати са децом са друге, без могућности да се састану. Против те одредбе конгрес је једногласно устао. Могу вам рећи, до је резултат био позитиван. На интервенцију конгреса, Влада Сјед. А. Држава је изменила своју одлуку, и породицама је дозвољен долазак у Америку ван квоте. Овим се спасавају беде многе исељеничке породице.

Резолуције Комисије за професионални рад жена:

Захтева принцип слободног приступа жена у све професије и једнаку награду за једнаки рад.

Матерама законом осигурати потребан одмор пре и после порођаја и осигурати плату за то време.

Резолуције Комисије за заштити деце и младежи:

Да сви национални Савези настоје у својим земљама, да се спроведу принципи Женевског Дечјег Шартра, и да се израде и остваре најмодернији закони о заштити деце.

Поред дискусије о овим резолуцијама, сви делегати на конгресу су поднели извештај о раду својих Савеза у земљи, и општем напретку еманципације жена у својим земљама.

Изабрана је нова управа. Наша делегација је и овде успела, да сви кандидати нашег Н. Ж. Савеза буду изабрани. Тако је за секретара изабрана наша г-ца Ана Христић, а г-ђа Пламинкова, Чехиња, и г-ђа Кантакузен, Румункиња, као чланице Мале Женске Антанте изабране су за п-председнице. Напомињем, да су све делегације, чланице М. Ж. А., договорно и заједнички иступале, и тиме смо такође успевале, да наши предлози буду примани.

Конгресу су присуствовали званични делегати двеју највећих интернационалних организација: Лиге Народа и Интернационалног Бироа Рада у Женеви. Оба делегата су изнела рад тих двеју великих организација, и тражиле од национал-

них Савеза да код својих Влада траже наименовање стручно образованих жена при комисијама Лиге Народа и Интернационалног Бироа Рада.

Све тешкоће које очекују националне Савезе, при спровођењу пацифистичких идеја у донетим резолуцијама, осетиле су се већ при самом раду конгреса у Вашингтону. Јавност америчка је изражавала преко новина свој револт, противу велике пропаганде за Лигу Народа. Американке су устајале одважно, против непацифистичког духа њихове јавности, и Мис Чепман Кет, оснивачица Интернационалне Лиге за Женско Право Гласа, на својој јавној конференцији о миру изјављује да и ако Сјед. Ам. Државе нису чланови Лиге Народа, они су колевка Лиге Народа, и број пацифиста у Сједињеним Државама сваким даном је све већи. Они увек неуморно раде на томе, да се осигура мир кооперацијом свих народа. По завршеном конгресу упућена је петиција Друштву Нобел, и тражено је да се и ове године Нобелова награда за мир додели И. Ж. С. за његов рад на пацифизму.

Званична Америка, као и све женске организације, срдечно су примили делегате. Почев од пријема у скромној згради чувене Беле Куће, где су гђа и господин Кулиц приредили делегатима чај и срдечно их примили, приређени су били чајеви у част делегата код разних министара и познатих личности у Вашингтону, као и у свима страним посланствима.

Конгрес је завршен опроштајним банкетом, на коме су сви ново изабрани чланови управе одржали кратке, поздравне говоре. Те вечери, делегати окупљени са разних крајева света, срдечно су се опраштали — мало тужни, што се, можда, више никада неће срести, а сретни, што се враћају у своју домовину обогаћени вером у моћ жене, да оствари ново, боље и сретније човечанство.

Милена Атанацковић.

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ЖЕНСКОГ ПОКРЕТА У

1924-1925. год.

Од самога почетка свога рада Женски Покрет је имао два јасно одређена правца: 1). просвећивање народа, а поглавито жене; и 2). борба за слободу жене у друштву и држави. Ма да су она два правца рада у тесној вези један с другим — јер се за своју слободу може борити само просвећен

човек — ипак у извођењу свога програма, према методи рада Ж. П. ова два правца се јасно оцртавају као два одвојена делокруга рада, који се спајају само у крајњој њиховој тачки; циљу, који се жели постићи. Да би их Скупштина могла јасно схватити и пратити, извештај о раду у прошлој години изнећемо у два дела: рад на просвећивању народа, о коме ће поднети извештај најактивнија радница на томе пољу г ца Даринка Лацковић, и извештај о осталом раду Женскога Покрета, који имам част поднети Скупштини.

Свима Вама је добро познато који су све узроци донели измену економског и социалног положаја жене у модерном друштву. Положај у коме се она налази нарочито у последњој деценији, као и улога коју има у данашњем друштву и држави, у потпуном су контрасту са обичајем и законима који њен положај регулишу. Жена је примала брзо све нове дужности, које су јој се наметале према друштвеним потребама а и њеним личним тежњама. Али права која су јој морала бити призната као природна последица њених нових дужности, била су јој оспоравана чак и у најкултурнијим срединама, најкултурнијим народима. Борба за стицање тих права разнолика је код разних народа — код нас је постепена. Наша је држава у ери своје организације, и ми сматрамо да ћемо енергичним настојањем при доношењу сваког новог закона бити у могућности да победимо отпор, и да исправимо неправде нанете жени. Не мислимо све неправде, јер ћемо то моћи учинити само када будемо имали своје представнике у редовима Парламента — зашта нам предстоји још одлучна борба — али се за сада морамо задовољити само отклањањем оних грубих неправда, које жену директно потцењавају у данашњем друштву.

С тога је сасвим природно, да најважнији делокруг рада Ж. П. — рад политичко-правне секције — зависи у многоме од законодавног рада у Парламенту. Нажалост осећамо велике тешкоће због застоја у законодавном раду у нашој земљи, те с тога и тај делокруг рада Ж. П. у прошлој години могао показати жељену активност.

Одмах по извршеним изборима за Парламенат, очекивали смо да ће наступити живљи рад на доношењу нових закона. С тога је у Ж. П. образована једна комисија од жена правника и експерата, којој је стављено у задатак да претресе све нове законске пројекте, и у договору са нашим

организацијама у Загребу и Сарајеву и Љубљани, донесе предлоге, које ће Женски Покрет поднети надлежним комисијама, Влади и Парламенту, тражећи да се исправе евентуалне неправде нанете жени.

Октобра месеца пр. г. приступило се измени новог Чиновничког Закона. Ж. П. је упутио писмену преставку и лично интервенисао код надлежне комисије и код Владе, подносећи следеће захтеве:

1. Страховита смртост незаконите деце, који проценат надалеко превазилази смртост брачне деце у истим годинама, што је од неминовно рђавих последица по друштво и државу, захтева да законодавац не чини разлику при давању додатака на децу, било да су она брачна или ванбрачна. С тога, Ж. П. захтева да се измени чл. 42. Ч. З. у томе смислу.

2 Чл. 113. Ч. З. одређује службеници која је на порођају 30 дана осуства, а продужити га може само под несигурним и спорим условима. Законодавац је у чл. 128. у Закону о Заштити Радника прописао, да радница на порођају има право на 4 месеца осуства — два пре и два после порођаја. Када је законодавац физичким радницама загарантовао дужи одмор, и на то држава приморава приватног послодавца, мора законодавац обавезати и државу, да својим умним радницама осигура бар онолики одмор, који је неопходан по здравље матере и одојчета. Стога Ж. П. тражи следећу измену чл. 113. Чиновничког Закона:

Службеница, која је на порођају, има право на осуство од 3 месеца — један пре а два после порођаја. Ово се време не рачуна у максимум времена за осуство због болести по првом ставу чл. 111. имајући у виду изузетно тешке случајеве.

У исто доба председница Ж. П. поднела је лично преставку Председнику Министарског Савета и Министру Просвете, тражећи да се у женским гимназијама постављају за директоре жене. Са председницом Н. Ж. С. је председница Ж. П. поновила интервенцију у истом смислу, али до данас се нису постигли позитивни резултати.

Априла месеца тек. год. Ж. П. је повео једну акцију у циљу изједначења мушке и женске деце у наследном праву. Познато је већ целој јавности да се израђује пројекат грађанског закона за целу земљу, и Ж. П. је хтео да пре но што тај пројекат дође у Парламенат, заинтересује за ово питање широку јавност а поглавито жене. Познато нам је да

се у новом законском пројекту нису потпуно изједначили у наследном праву потомци оба пола, и сматрамо да жене морају устати јавно у одбрану својих интереса, својих права. Г. Др. Драгољуб Аранђеловић, професор универзитета одржао је једно предавање у Правничком Друштву, у коме је тражио да се исправи ова неправда учињена жени. Ово предавање је одштампано у „Ж. П.“ и у нарочитој брошури, да се што више растури у јавности. Ж. П. се затим обратио Н. Ж. С. да преко свих женских друштава у земљи поведе једну ширу акцију за ову ствар, што је Н. Ж. С. и прихватио. Позвао је сва своја друштва да заинтересују широку јавност о овоме питању, и да се прикупе оригинални потписи жена, који ће се поднети Парламенту са петицијом Н. Ж. С. за изједначење у наслеђу мушких и женских потомака. За сада је најјача пропаганда учињена у Словеначкој где је прикупљено већ 30.000 потписа.

Ово питање је било третирано и на овогодишњем Конгресу Правничког Удружења, и резултат Конгреса нас потпуно задовољава. Према израженом мишљењу наших правника по овоме питању и према одзиву јавности по учињеној овој акцији, можемо очекивати да ће у Парламенту и ово питање бити позитивно решено по женске потомке и да ће се правда задовољити.

Јула месеца т. г., приликом доношења новог Закона о Штампи, интервенцијом Ж. П. успело се да се исправи грешка у законском пројекту, по којој жене не би могле бити уредници листова.

Дотична комисија у Ж. П. је узела да расмотри такође и положај, у коме се налазе и неудате кћери старих чиновника, које су по новом закону изгубиле право на пензију, за које су њихови очеви улагали дуги низ година. Ж. П. увек стоји на гледишту, да су родитељи дужни спремити своје женско дете за самосталан рад, исто као и своје синове, и не сматра да је потребно осигуравати животне ренте за издржавање своје женске деце. У томе смислу се потпуно слаже са одредбама новог Закона о Чиновницима. Али Ж. П. се такође бори, да се доношењем нових закона, који одговарају модерним тежњама, не руше обавезе, које држава има према својим грађанима. Тиме се ствара неповерење врло опасно за будући живот и сигурност свакога грађанина. Нови закони треба да одговарају модерним тежњама, али држава је дужна

да прелазним наређењима ублажи невоље оних својих грађана који су тешко погођени наглим законским изменама. С тога Ж. П. сматра да је држава дужна осигурати материјалну накнаду кћерима старих државних службеника, које су остале неспремне за самостални јавни рад, јер су добиле васпитање према духу времена у коме су одгајене. Други разлог, који је још и најглавнији, тај је, што је држава силом закона одузимала стално извесну своту својим чиновницима, под гаранцијом да је она намењена за доживотну ренту његове породице. Држава своју обавезу — која је у осталом призната и самим новим законом, тиме што се помиње да ће се специјалним одредбама решити ликвидација разних фондова — ни у ком случају не сме занемарити. С тога Ж. П. намерава да у најкраћем року сазове један збор грађана и тражи, да држава ово питање регулише у корист породица наших старих заслужних чиновника.

Поред ових конкретних интервенција Ж. Покрет је настојао да уложи енергичан протест и тражи исправку у сваком посебном случају, када су били угрожени или повређени интереси једне јавне раднице. Ов квих случајева у току године било је много. Често су се интервенцијом постижавали позитивни резултати, а често пак наилазило се на потпуно нераумевање, одлучан отпор и нису се успеси могли постићи. Исти ти случајеви, било да је интервенцијом постижаван позитиван резултат или не, дају нам највише доказа за неопходност постојања и јачања ове наше организације, и отварају нам широки видик на пространо поље дужности свесних жена, које са својим радом морају допринети измени данашњег друштвеног поретка.

Идеје и циљ Ж. П. и поред многих одличних резултата његовог шестогодишњег рада још увек наилазе на отпор и нераумевање у јавности. С тога пропаганда, на ширењу идеја за које се бори Ж. П. мора да је јака и да се систематски изводи, ако се жели доћи до позитивних резултата.

Једно средство за ту пропаганду је лист „Женски Покрет“. Лист излази свакога месеца, осим паузе у јулу и августу, штампана се у 2.000 примерака, а има 1.500 претплатника. Поред информативне стране листа, о женском покрету у целој свету, у листу се третирају сви социјални и феминистички проблеми.

Друго средство за пропаганду су предавања, која се одржавају у клубу у току године, третирајући питање из области науке, уметности, литературе и социјалних проблема изнети с феминистичке тачке гледишта.

Једно од најјачих средстава за пропаганду је Покретова установа *Женски Клуб*. У Клубу жене из разних крајева наше земље, као и велики број жена из Београда, могу долазити у везу једне с другима, измењивати мисли, упознавати се ближе са радом Женскога Покрета. У читаоници Клуба се налазе разни листови, преко којих су наше жене у могућности да прате женски покрет у целој свету.

У Клубу се даје добра и здрава храна за 600 динара месечно, целокупан пансион за путника за 50 дин. дневно. Ма да Управа жели у Клубу давати преноћишта само пролазницама кроз Београд ипак се у изузетним случајевима прима и цео пансион, по цени од 1.300 дин. месечно. У Клубу се сада храни око 50–80 особа дневно, и можемо сада већ рећи, да неуморним и свесрдним заузимањем г-ђе Бисеније Рерих, финансије Клуба, које су од самог његовог оснивања задавале необично много бригаи Управи, у последњој години су знатно побољшане.

У току године у Клубу су одржана два јубилеја:

1. 30. I. је у Клубу прослављено 40. год. л. карског рада Др. Зиботове.

2. 12. IV. 45 год. рада Др. Драге Љочић.

Поред ових прослава Ж. П. је са оvd. Удр. Наст. Сред. и Стручних Школа приредио свечану академију у част 45 год. професорског рада г-ђице Станке Глишић.

У Клубу се одржавају курсеви за шивење хаљина и прављење шешира. На овим курсевима, под врло повољним условима омогућава се женама да науче правити себи одело за свакидашњу употребу, и тиме олакшавати скроман буџет својих породица. Уједно ови курсеви служе појединим девојчицама за обуку и усавршавање у занату, за које се Ж. П. постара да им по свршеним курсевима нађе стално место у каквој радњи или салону. У току прошле године свршило је 228 ученица курсеве за прављење шешира, и 74 курс за шивење хаљина. Приход са ових курсева је био у прошлој години дин. 60.561. Курсевима управља управна чланица г-ђа Софија Јовичић, која је својим примерним радом успела, да ови курсеви добију карактер једне врло добре и систематски

уређене школе. На сваком курсу се бесплатно обучи по неколико девојчица, које се налазе у тешким материјалним и породичним приликама.

У својој хуманој раду, Ж. П. се никада не задовољава да помогне само материјално у моменталној беди, жену, која се за помоћ обрати, већ поред материјалне помоћи, настоји увек да отклони узроке, који су је у невољу довели. Поред интервенција, које Ж. П. улаже, кад год су повређени интереси жене, деце или породице, уопште, преко својих установа помаже и извучи из невоље оне, које су стицајем околности моментално у њој налазе. У Клубу им даје хране бесплатно, а често ту невољнице нађу и потпуно склониште. Најчешће овом помоћу олакша се незапосленим женама да лакше поднесу своју беспослицу, а девојчицама да могу завршити, без прекида, своју школу или занат.

Поред свога унутрашњег рада у земљи, Ж. П. ради и на интернационалној пропаганди. У данашњем, јако развијеном међусобном животу народа, ни један социјални проблем, па ни општи феминистички идеали не могу доћи до свога задовољења, без чврсте везе и заједничког рада социјалних радника свију земаља. С тога Женски Покрет настоји да наше жене доводи у везу са женама оних земаља, у којима су оне у сретнијем и бољем положају од нас, да им омогући да прате развој и успехе феминистичке у целој свеу. Свима нашим пријатељима познат је циљ, који смо желеле постићи оснивањем Мале Женске Антанте. Да би великом броју наших жена дали могућности да чују и прате рад једног интернационалног женског конгреса, и да би такође организованим женама страних земаља пружили могућност да се упознају са радом наших жена, да виде шта су оне створиле, и да осете колико је напора морало бити унето у тај рад Ж. П. је организовао новембра пр. год. Конгрес Мале Женске Антанте у Београду. Ж. П. је желео да том приликом страним делегатима Београд да утисак праве престонице наше домовине. Управа је уложила много труда, да већем броју наших жена из осталих места олакша долазак и боравак у Београду за то време, и омогући им да се упознају са нашим заједничким гостима. Хтели смо да наши гости осете, да су гости не само Београђанки, већ жена из целе Југосл. вије. У овој се успело, дошле су наше жене из разних крајева, да прате

рад конгреса, и да се упознају са нашим сарадницама из Пољске, Чехословачке, Румуније и Грчке.

Конгрес је радио од 30. октобра до 3. новембра т. г. Наша председница г-ђа Лепосава Петровић, била је спречена и није могла присуствовати конгресу, и њу је заменила тадања председница Н. Ж. С. г-ђа Делфа Иванић, која је била и председница наше делегације. Остали чланови наше делегације били су; г-ђа Злата Ковачевић, — Загреб; г-ђица Алојзија Штеби. — Љубљана; г-ђа Радунка Чубриловић — Сарајево и г-ђица Милена Атанацковић — Београд. Румунска делегација је имала 7 чланова, под председништвом г-ђе Александре Кантакузен, татање председнице М. Ж. А.; Пољска је имала 2 члана; Чехословачка 6 члана и Грчка 3 члана.

О овоме конгресу је врло много писано и говорено, те верујемс да је у главном свима Вама добро познат рад тога конгреса. О свима детаљима писано је у IX. X. броју Женскога Покрета за 1924 год. Желимо овде истаћи само главну карактеристику рада. Најважније питање о коме се третирало било је положај ванбрачног детета. На Конгресу је дошло до потпуне сагласности у принципу, да су родитељи ванбрачног детета (мати и отац, који се мора истраживати) дужни осигурати своје детету нормално издржавање за његов напредак. Није се могло доћи до потпуне сагласности у детаљима о примени овога принципа. Ипак, већином гласова примљено је напредније гледиште: Једногласно је донето, да се има законом олакшати истраживање оца ванбрачног детета. да се детету осигура издржавање на тај начин, што ће очеви ванбрачне деце уплаћивати у једну заједничку касу, прогресивно према својој економској моћи, а из које ће се давати стална рента за издржавање ове деце. Размимоилажење је дошло само у томе, да ли да рента, која се деци издаје, буде сразмерна уплати њиховога оца, или да се сва деца изједначе тиме што ће се свима исплаћивати подједнака рента. Већином гласова је усвојено ово последње, да се не чини никаква разлика међу децом.

Политичко питање о заштити мањина, се претресло на тајној седници. С необично великим разумевањем, прожети пацифистичким идејама, делегати су га својој седници у свима детаљима дошли до потпуне сагласности.

Трећа тачка дневнога реда, била је посвећена феминистичком питању, у правом смислу те речи. Изнети су општи

погледи на феминизам у земљама М. Ж. А., затим се тражио начин, на који би се што боље могле пропагирати феминистичке идеје. Наша делегација је на овој седници поднела опширан реферат: прво је изнето какво је јавно мишљење о феминизму код нас, па затим, у добро обрађеном реферату, погледи наших феминистичких организација на општи развитак и уређење државе — шта је она данас и шта би требала да буде. Овај реферат је поднела гђица Алојзија Штеби.

За време Конгреса била је преређена једна изложба женских израђевина из свију земаља М. Ж. А. и уметничка и литерарна изложба наших жена. Ова изложба је била предмет живог интересовања. За 4 дана, колико је изложба трајала, било је преко 3.000 посетисца. Изложбу су посетили Њ. В. Краљ и Краљица, председник и чланови владе и многи који заузимају велике и одговорне положаје у нашој земљи, те су се и том приликом могли уверити, како је жена важан фактор у економском животу народа.

На крају за председницу М. Ж. А. изабрана је једногласно, са великим одушевљењем, гђа Лепосава Петковић, за секретара гђа Даница Замбони-Влајић и за благајника гђица Милена Атанацковић, те су тиме Биро и председништво М. Ж. А. за ову годину дати нашој земљи.

Женски покрет жели да се на конгресима М. Ж. А. не третирају само поједина питања и о њима решава, већ да се утврде прво главни принципи, на којој би се бази поставио правац рада М. Ж. А. У реферату гђице Алојзије Штеби, јасно се оцртавала та тежња Ж. П. и надамо се да ћемо идућег Конгреса, који ће се одржати у Атини од 6.—13. дец. т. г., бити у могућности дати прави, стабилан карактер овој нашој организацији и осигурати напредак нашег з једничког рада.

Поред ове интернационалне организације Ж. П. је члан Интернационалне Алианце за Женско Право Гласа, са којом стоји у чврстој вези. 12. и 13. новембра одржаће се у Паризу састанак Интернационалне Комисије И. А. и Ж. П. је као свога делегата одредио гђу Веру Кићевац Петровић, која се налази у Паризу. Извештај о раду тога саставка још није стигао, и чим га добијемо објавићемо га преко Ж. П.

Да би упознали и страни свет о раду наших феминисткиња, у овој години послали смо Just Siffraggi фемини-

стичком органу у Лондону као и дописе неким америчким новинама, и Париском Фигару.

Очекујемо да ће идућа година бити од великог значаја за наше феминискиње. На реду је доношење многих нових закона у нашем парламенту. Ж. П. ће настојати да при доношењу тих закона нађе начина да се чују и поштују захтеви и мишљења наших жена. Управа Ж. П. ће увек дати иницијативу, али да свака његова акција успе, потребна је најшира и најенергичнија потпора свих чланова, свих наших жена. С тога завршујући овај извештај ми апелујемо на наше жене да прикупе своју снагу, учине моћном нашу организацију, да би се могле снажно борити за идеал човечанства — правду и једнакост свих грађана пред законом.

Милена Атанацковић

ИЗВЕШТАЈ ДОМАЋИЧКЕ СЕКЦИЈЕ Ж. П.

ЗА 1924. и 1925. г.

Женски покрет данас броји пету годину свога рада на про свећивању жена на селу. У колико се овај рад Женског Покрета шири у толико јача уверење да је то један од великих наших задатака. О потреби просвећивања нашег народа излишно је говорити, јер сви добро знамо како живи данас наш народ у погледу економском и хигијенском. Многе његове лепе особине физичке и интелектуалне и богатство наше земље губи се, утапа у мору незнања — непросвећености. Последице тога су недаће које прате наш народ у виду болештина и тешког економског стања. Да би се те прилике поправиле Женски Покрет сматра да прво треба подићи жену на селу. То није ни лак ни без одговорности посао који Женски Покрет на себе узима. Женски Покрет је пришао и овоме послу од оног свог принципа: да свака жена свесно и савесно обавља своје дужности. Дужности наше жене на селу нису мале, она поред тога што треба да буде домаћица у пуном смислу те речи: и економски и васпитни фактор своје породице, она је и једна од најтрпељивијих и најиздржљивијих радних снага у газдинству свога мужа. Требало је наћи начина да нашу жену запослену од јутра до мрака тешким пословима своје куће и свога газдинства одвојимо за извесно време од свега тога и научимо да паметније као што треба радећи

своје послове, уштеди своју снагу, сачува своје здравље и развије своју моралну свест.

Начин који је изабрао Женски Покрет изгледа да је потпуно успео. Тромесечно учење млађе женске чељади које ми дајемо својим домаћичким течајем успева да унесе читаву револуцију на боље у целом њиховом животу. Један светао израз наде види се на њиховом лицу при првом раду своје. Узвици помешаног и бола и радости прате њихово учење, јао јадној мени сад ми се тек очи отварају, ми ти јадне живимо ко марва. Јао мени несрећници сад тек видим да сам брата због проје изгубила (био је од тифуса болестан кад је мало прездравио она му дала комад вруће проје и упропастила.) И тако редом и учестано кукају над собом и својим животом, који су до сада водиле. И невероватно брзо схватају сваку реч, схватају сваки покрет и науче сваку радњу која им се покаже. Нас је у почетку изненађивала та њихова бистрина и тежња за сазнавањем, а сад нам је јасно да је то јака жеља да се изађе из тешкога положаја слично жељи роба за слободом а онога који је у тами за зрачном светлости. Понеко је сумњао да је време од три месеца мало да створи код некога навике за цео живот, говорило се да ће оне вратиши се у своју стару средину убрзо заборавити оно што су примиле. Није тако, резултати показују друкчије. Једно женско чељаде које је прошло кроз домаћички течај Женскога Покрета у мањем или много већем броју остале чељади у породици, одржава. оно што је научило и својим личним примером утиче да и остали то науче. Јако се разликује кућа у којој се налази чељаде које је прошло кроз домаћички течај Женског Покрета

Изгледа да је одлика наших течајева што су на екстерној основи нарочито добра. Девојке собом свакога дана уносе из школе у кућу оно што су тога дана тамо научиле. Родитељи су увидели да је живот у овим школама удешен и сличан начину живота у породици. Уређење и рад ових школа је такав да наша сељанка може лако да уреди тако и свој дом и да живи бољим и лепшим животом. Нема оног великог одсека, оне велике провалије између куће и школе. Живот и рад школе и живот и рад куће утичу један у други, посредници и веза су саме ученице.

Идеално би било да таквих течајева имамо што више, то су расадници свести и слободе наше жене у народу, наше

сељанке. Ја мислим да истрајемо у овој раду да га што више проширимо, јер да је то наша дужност упоредо са дужношћу да ослободимо себе — да себе створимо самосталнима. Овај наш рад разумели су као што треба неке државне власти а и по нека приватна организација и свесрдно нас помажу материјално и морално. Од државних власти излази нам у сусрет врло предусретљиво Министарство Народног Здравља и даје нам обилну помоћ, из свога Хигијенског Одсека добили смо сталну годишњу помоћ од 120 000.— динара, целу нову потпуну гарнитуру много разних ствари за допуну осталих гарнитура. Један течај цео о своме трошку издржао је и он је стајао 20.000.— динара. Министарство Просвете издржало је материјално наша два течаја.

Фонд *Његовог Величанства Краља* помогао је два течаја: један са 6.000.— а други са 10.000.— динара. Приходи су у овој години још и ови; *Њено Величанство Краљица* приликом своје посете нашој домаћичкој школи у Тополи приложило је 1.000.— динара. Домаћичка Секција је приредила две забаве у Тополи. Приход је био 6.000.— динара. Госпођа Љубица Ђорђевић послала је домаћичкој секцији 1.000. дин. Женски Покрет располаже са три потпуне гарнитуре и за то је и могао једновремено да отвори сад три школе. Наши течајеви одржани су у 1924. год. ови: 1. у Александровцу, округу Пожаревачком, отворен је течај 15 II. а завршен 15 V. 1924. г. Ученица је било 18. Школу су водиле госпођа Савка Јовановић и Олга Хрваћанин. Успех је био одличан што је и изјавио на испиту писмено изасланик Министарства Просвете. На испиту су били од стране Женског Покрета г-ца Лацковић и Станислава Јовановић. Од стране здравствених задруга г. Др. Којић. Из Пожаревца били су делегати из свих Женских Удружења. Ову школу помогао је Краљев фонд са 6 000 динара а Министарство Здравља са 5.000 динара.

1. X. 1924. године отворен је течај у Чардаку Босна. Ученица је било 17. Школу су водиле г. Савка Јовановић и Јованка Бабић. Курс се завршио 4 XII. 1924. г. Успех је био одличан и ако су прилике у оном крају биле врло тешке. Овај курс помагао је Краљев фонд са 10.000 динара, Министарство Здравља са 10.000 динара и добровољног прилога из Босне било је 1464 које је прикупила г-ђа Десанка Плавшић. Од Женског Покрета на испиту биле су г-ђица Лацковићева и Анђа Димитријевић.

Да би наше свршене ученице прошириле знање и после школе, да би упознале своју отаџбину и виделе прилике у другим крајевима наше земље, Женски Покрет умолио је нашу познату добротворку г-ђу Мабел Грујић да дозволи да и наше милојке виде њен дом, који је она створила на приморју у Селцу. Г-ђа је ову молбу примила са највећим задовољством и наших 50 милојки крену се 8. X. на велики пут. Њихову радост делио је Женски Покрет јер смо их разумеле шта значи то видети сем свог села тако лепе крајеве и доћи на море, а како се тек можемо поносити и са поверењем родитеља — сељака, који су пустили своју децу први пут од себе и тако далеко. Једну врсту домазлука водиле су наше ученице у дому г-ђе Мабел Грујић. Одмарале се и уживале јер г. Грујић није жалио средства да им се што више покаже. После две недеље отишле су својим кућама пресрећне, задовољне, благодарне и уверене да Женски Покрет води о њима највећу бригу. При повратку кроз Београд биле су примљене у Двору од Њихових Величаншва Краља и Краљице. Њихова Величаншва дочекале су их са пуним домаћинским гостопримством, није изостала ни част приређена за њихов долазак.

1. I. 1925. год. отворен је течај у Тополи, Шумадији, а завршен 4. IV. 1925. год. Ученица је било 24. Школу су водиле г-ђице Лацковићева и Јовановићева. На испиту је било 30 делегата из Београда, Крагујевца, Аранђеловца, Младеновца, Загреба и Прага. Овај курс помагало је Министарство Просвете са 16.864 динара.

1. VI. 1925 г. отворен је течај у Јајинцима, окр. Београдском, по жељи Министарства Здравља — Института за Социјалну Медицину а завршен 10. IX. о. г. Они су нам дали и своју зграду. Ученица је било 14. Школу су водиле г-ђице Драгица Павловић и Јованка Бабић. Ову су школу посетили многи страни лекари и изјавили своје задовољство што се по селима отварају овакве школе. Испиту је присуствовао школски надзорник, Др. Иванић изасланик Министарства Народног Здравља, изасланице Женског Покрета и Кола Сестара. Школски надзорник оценио је рад у школи са одличном оценом. Ову школу издржавао је Институт за Социјалну Медицину са Бактериолошком Станицом.

1. VII. о. г. по жељи и средствима Његовог Величаншва Краља састављена је једна експедиција за просвећивање на-

рода у Босни, Херцеговини и Црној Гори. У тој експедицији биле су наше три чланице, тај рад чита ће се засебно.

9. X. о. г. отворен је наново течај у Тополи. Ученица има 28. Школу води г-ђа Савка Јовановић и Станислава Убавић.

16. X. о. г. отворен је течај у Ирнавцима, окр. Крушевачком. Ученица има 20. Школу воде г-ђица Станислава Јовановић и г-ђица Живана Арсенијевић.

10. XI. о. г. отворен је курс у Белановици, окр. Рудничком. Ученица има 24. Школу воде г-ђица Јованка Бабић и Томић. Желимо да нам идућа година рада на овом пољу буде што обиљнија.

Даринна Лацковић

УПРАВИ КРАЉЕВОГ ФОНДА*)

Женском Покрету част је поднети извештај Управи Краљевог Фонда о Сеоским течајевима за Народно Просвећивање, који су изведени по жељи и средствима *Његовог Величанства Краља*.

Предавања су држана из домаћинства, хигијене, неге детета и породице, и о заразним болестима. Пре предавања чланови течајева увек су прво обишли по неколико сеоских кућа да упознају прилике у којима сељак живи и према томе да га упуте на бољи живот. Жеља им је била да народ увере, да овај разговор са њиме неће остати само речи које се убрзо заборављају, него да ће се после овога тражити начин, како ће се њихове тешке прилике ублажити и побољшати.

Прилике у којима босански сељак живи у погледу хигијене, као и у погледу домаћинства очајне су. Има села где немају појма шта је то сапун. Умивају се земљом т. зв. умом. Чешљају се у три недеље једанпут. Не купају се скоро никад. У срезу Прозорском (Босна) Др. Аврамов извадио је једном чобанчету из ране на глави 125 црва проузрокованих нечистотом и упљувцима мува. Учитељица у селу Буковском у једног детета нашла је 312 ушију. Имовно стање не игра никакву улогу, био сиромах или богат, начин живота је исти. Навешћемо као пример богатог домаћина. бив. посланика Ра-

*) Извештај који је домаћичка секција Ж. П. поднела Управи Краљевог Фонда и прочитала га на Скупштини Женског Покрета одржаној у Београду 15 новембра ове године.

дићевог, из села Буковског које се налази у Купрешком Пољу. Саградио је велику и споља лепу кућу, покрио је нарочитим руским кровом за који му је требало 160.000 малих дрвених квадратића пола сантиметра дебљине. Међутим штедњак није сазидао, него опет огњиште. И његова чељад спавају на земљи и пуна су ушију. На наше чуђење да је он као човек, који је пропутовао и видео како сељак у другим крајевима боље живи и то са много мање имања него што он има, одговорио је: „Не море се боље госпоја кад нам жене не умију“. Други пример је једна сељанка, из села Дивичана, удаљеног 9 км. од Јајца до кога смо пешачили једним козјим путем. Поред остале земље купила је пре кратког времена једну њиву за 50.000 динара што значи да је врло бо ата. Од осморо деце жив јој је само један син стар 18 година, који је ожењен и од кога има унука. Затекла сам је на прагу куће где седи и нешто чупа у страшно нечистом крилу кошуље. Назвавши јој Помоз Бог, Упитах шта ради? „Ето сичем лук“, и показа ми зарђалу плехану кашику. Изненађена рекох: „Па зар немаш нож?“ „Не могу бона да се навикнем, овако ми је и мајка сикла“. Крај ње у дупку унуче, старо 6 месеци, на глави има читаву кору темењачу, која се према веровању народа не сме скинути док му кост не отврдне, јер може му се пробити мозак. Иза ушију исто тако читав слој прљавштине. трубушић надувен, ноге танке. Имало је кратку кошуљицу која му је мало покривала груди. Између ногица је било црвено као рак, јер никад није ни прано. Упитах је: „Кад га купа?“ „Бижи бона, какво купање! И иксан, као и кукуруз, боље из блата расте“. Објасниле смо јој зашто смо дошле и умолиле је, да нам покаже унутрашњост куће. Врло љубазно се одавала нашој молби и увела нас у кућу. То је мрачан простор у коме су се једва назирали предмети при светлуцању ватре на огњишту. Зидови су изгледали као да су црним лаком премазани. На огњишту у лонцу откривеном и о вериге окаченом, кувао се зелени грах. У тепсији бакреној некалаисаној био је неочишћен овчији дроб сав зелен, прекривен ројем мува; од њега ће спремити чорбу косцима за вечеру. По земљи разбацане коре од лубенице, парчад леба, неке крпе, издерани опанци, плехане зарђале кутије и т. д. Увела нас је у килер. У једном крају на земљи лежало је неколико карлица дрвених са разливеним млеком, на коме је дебели скоруп био прекривен прашином, ситним длакама и ројем мува. Та маса је

била боје као пепео. На крају једног суда стајала је једна крпа кроз коју се цеди сир, неопрана, од које се осећао страшан задах, јер се никад не искува у врелој води. Наћве за хлеб биле су још страшније: читавом кором од теста биле су обложене. У њима су лежали прљави и зелени бакрени судови које је како рече: опрала и оставила да се оcede. Више наћви укован је срг, на коме је обешено и чисто и прљаво рубље, чарапе, гуњеви, тканице и т. д. На неколико мотки висила је сланина већ уцрвана са које је по земљи капала маст од врућине. У вратима од килера забоден је сасвим црвен од рђе, нож и то прободен кроз чесно белог лука и кроз пупак њеног унучета. То је као домаћа светиња и хвалила нам се да и она не памти колико му има година и ако је стара 58 година.

Стање жене породиле у овим крајевима је счајно. Ретко која жена роди у кући. Обично на дрвљенику, јер је најудаљенији од куће или иза уцере: срамота је да укућани чују њене муке. Рађа стојећи Одмах после порођаја сместе је у ћошак мрачне прљаве собе на мало сламе прекривене неком крпом. Обично је покривена старим и исцепаним покровцем, којим се врло често инфицира и умре. Затим јој дају да попије око пола литре ракије „да добије снагу и да јој се „рода смири“ (материца). Други дан сама породилца мора да опере нечисто рубље, а четврти дан ради све по кући. Ако је једина у кући, онда иде одмах и на њиву. Крај ње је у колевци новорођенче окупано водом из уста сеоске бабице, увијено у неке крпе и утегнуто као мумија. Колевка је прекривена костретним ћебетом. Јадно дете, кад смо открили, изгледало је као кувано. У опште деца до три године сва су жута и кржљава док се не одупру на своје ноге да излете на чист ваздух који их једино и одржава. Смртност деце је врло велика. Главни узрок је незнање и непросвећеност мајке. У селу Бијаковићу умрло је од шарлаха 67 деце за три недеље.

Главна храна босанског сељака је пура (качамак). Иначе једу кромпир и грах; и то знају да га скувају са мало меса и зацвркну са мало масти. За запршку и незнају. Месе и питу, коју после полију врелом водом, па се често направи, нарочито ако је непечена и од црног брашна, нешто слично блату.

У богатој задрузи Нике Сукаре, срез Гор. Вакуф, село Дуге, гледале смо како стопаница кува чорбу од кромпира. Прво је кромпир опрала у мало воде и онако каљав, неољуш-

тен у карлици сикиром исецкала, спустила у лонац, налила водом, поселила и готова чорба.

Рубље перу хладном водом и пепелом. Сапун нико не употребљава. Девојке се умивају недељом и то им је највећи луксуз.

Пију немилице. Пије и старо и младо и мушко и женско. Као пример наводимо село Пискавицу у Крајини, која троши за осам месеци четири вагона шпиритусâ, и вагон и по ракије. О овоме смо се увериле код трговца по књигама. Тамо су се после једног предавања и слика које смо им показивале и говориле о штетном утицају и последицама алкохола, заклетеле око три стотине жена да га неће више у своја уста узети. Заклетва им је била овака: „Кунем ти се Богом и Св. Јованом и Св. Петком милостивом да од данас више нећу пити. Која пила ограјисала да Бог да.“ Последње речи је једна од њих изненада додала заклетви, а остале све прихватиле.

Нужник не постоји нигде. Око куће је ђубре на све стране. Бунар је обично близу штале.

Туберкулозе има прилично, али сифилиса много више, нарочито у муслиманским селима. Виделе смо у селу Копчићу, срез Прозорски, жену, која има дојку сву у ранама од сифилиса, а доји дете.

У гор. Вакуфу скоро склопљених руку молили су нас муслимани који су у већини у том крају, да им пошљемо бабицу. Жене им умиру врло много при порођају, јер је лекар у Прозору, долази у петнајест дана једанпут и не стигне ни све болеснике да прегледа. Кад га позову тражи од 500–800 динара за један долазак, Гор. Вакуф је удаљен од Прозора 21 км. На нашу примедбу лекару: зашто чешће не обилази срез одговорио је: „Нема довољно кредита за то.“ Лекар је Рус, зове се Аврамов. Врши дужност и апотекара, јер апотека не постоји, а тако исто и дужност болничара и послужитеља, пошто је општина сиромашна и не може да плаћа. Сад се може замислити слика и положај болесника у срезу Прозорском који броји 13.000 становника.

Предавања су била врло добро посећивана. Где је број посетиоца био већи, одмах смо знале да је поглавар среза схватио важност наше мисије. У Гор. Вакуфу присуствовао је и Велики Жупан г. Др. Петровић. Нарочито морамо поменути вредног среског поглавара Прозорског г. Жеравицу и

жупника Фра Дану Пушића који су присуствовали свима предавањима.

У срезу Приједорском у селу Ракелићу, православни свештеник Душан Тубин, заједно са кнезом, трчао је до пола ноћи по селу од куће до куће, позивао народ да би само дошао у што већем броју на предавање. Именовани свештеник саопштио нам је, да је свештеник Душан Кондић из села Буснове плакао, кад је сазнао да његово село није ушло у програм за предавање. (Ово село је изостало зато, што је три и по сата удаљено од осталих села). Сазнавши за овај случај, Г-ђица Лацковићева је одмах сутрадан кренула на једним малим колима и одржала врло успело предавање, после кога се одушевљено клицало *Његовим Величанствима*.

Неуморни сарадник наше мисије био је учитељ из села Пискавице г. Дрча.

У кршној Херцеговини, где се километрима пролази без и једног парчета плодне земље, где су куће много бедније у појединим селима него у Босни, ипак жене, у погледу личне хигијене, много се разликују од жена из оних крајева у Босни кроз које смо пролазили. Прво упада у очи лепо неговања коса без и једне гњиде и ваши. Херцеговка употребљава сапун и то само недељом. Али и она се не купа скоро никад. Мало дете купа сасвим хладном водом. У више села нашли смо где у недостатку млека у грудима хране децу вештачки, на цуцлу. После једног предавања о нези и исхрани детета које су увек са највећом пажњом слушале, пришла нам је лепа млада жена и молила да јој помогнемо и спасемо њено јединче, мушкарче од осам месеци. Дете је личило на мумију. Држало је сувом ручицом нешто бело у устима. „Сестре, родила сам шесторо деце и сви су ми помрли од пролива. Никад нису јели качамак или воћку баш као што сте и саме рекли да не треба, него само чисто млеко из ове боце.“ Затим је извадила флашицу испод пазуха у којој је било хладно усирено млеко, за којом је сирото дете пружало ручице. Мајка му извади оно бело парче из уста, и ми смо тек онда виделе да је то гумена цуцла, сва трула, од које се страشان задах осећао.

Позвале смо и њеног домаћина који је здрав, отресит и по причању других, врло имућан сељак. Он нам је прилазећи говорио „Ето у свему ме је Бог благословио, само није у

породу, не би жалио дати све имање да могу ово дијете одхранити.“ Упутиле смо обадвоје како ће од сада да хране дете, које је врло лепо развијено, само се види да му храна није припремана као што треба. Нарочито смо њој рекле да дете мора купати сваки дан у млакој води и да му неколико дана даје само теј од камилице. Камилице имају врло много, али нису знале да се може употребљавати као лек.

Ми смо се од ње растале са болом у души; знале смо да ће она и поред наших савета тешко одржати дете. И поред највећег знања и највеће савесности мајке, вештачком храном тешко се диже дете.

Породиља у Херцеговини има исту негу као и у Босни. Једино не пије ракију после порођаја. И овде, као и у Босни више се неге и пажње обраћа стоци него жени. У селу Берковићу, сељак, кад му се крава при телењу није могла растати са постељицом, одлетео је у варош и позвао лекара да му спасе краву, (у том крају нема ветеринара). Другом је жена после порођаја лежала на постељи пет месеци, и лекар није позват све дотле, док учитељ из дотичног села није присилио сељака да позове лекара. Несрећна жена устала је после месец дана. Врло много жена пати од малог трбуха „утробе“ како то народ каже, услед напорног рада одмах после порођаја.

Што се тиче домаћинства исто је као и у Босни. Не знају скоро ништа

Једно од најнапреднијих села у Херцеговини је село Гор. Потплат, удаљено од Столца 8 км. У поменутом селу подигнута је школа 1864. г. Први учитељ је био садањи председник столачке општине Перо Мухић. Он сам свршио је код калуђера часловац и онда га село натерало да им учи децу за шездесет гроша годишње. Њему је било тада 16 година. Још и сада је чио старац, прав као стрела. Никад није био болестан. Кад је „Просвета“ из Сарајева у „Народу“ писала о потребама и важности домаћичких курсева на селу, сељаци из Потплата били су први који су тражили курс и ставили на расположење све што су могли. Курс је одржан и осећа се напредак. Скоро свака кућа спрема зимницу. Рубље перу топлим водом и сапуном. Спавају на креветима. То је нека врста дрвеног сандука, одигнутог са земље 30 см. Нарочито раде лепе ћилиме, нека врста персиске израде.

Велика је штета, што у свима православним селима сељанке замесњују лепу народну ношњу са плисираним, од маркизета белог, сукњама и реклама. Много смо им говориле против уношења нове моде и обећале да ће свака бити одликована која буде понова носила старо херцеговачко одело.

Школа им је врло лепа, а тако исто и црква, у којој нема попа, а и да има, нема ко да поје: „Јер, на наше велике јаде, учитељ је католик и ако смо ми сви у селу православно.“ Нарочито нас је молио кнез, Стојан Михић, да умолимо надлежне да им пошаљу православног учитеља. Ње ове речи биле су: „Немој, сестре, да нас код вас криво разумију нисмо ми против учитеља што је он друге вјере, него што се наша ћеца од вјере одметнуше“.

Сва предавања у Херцеговини била су, нарочито у крајевима где су католици, одлично посећена, захваљујући заузимљивости напредних свештеника фрањевачког реда и то: Фра Пашка Мартинца, фра Томе Зупца, фра Филипа Бобека и фра Аугустина Матића. Они су са олтара позивали народ и објашњавали му важност нашег предавања, захваљујући *Његовом Величанству Краљу* који се очинском љубављу брине о свом народу.

Стање црногорске жене је најочајније. По неколико сати она пешачи по суром, шиљатом камену, док дође до неке чатље или извора да наточи фучију воде. Тако је исто и са дрвима. Од великог терета скоро свака жена пати од малог трбуха „утробе.“ Она не само што пати од незнања, него и од немања. Док се у Херцеговини пролази километрима да се угледа парче земље оивичене каменом и засађене кртолом, у Црној Гори путује се сатима аутомобилом а не види се ни једно парче плодне земље. Као пример наводимо пут од Никшића ка Требињу.

Све теорије о хигијени падају, кад се види под каквим нехигијенским приликама црногорски сељак живи. Сиромашнији станују заједно са стоком, док имућнији имају неку врсту једносратних кућа где је стока смештена доле, а укућани станују горе, и дели их само дрвени патос. Жао нам је што услед мрака није могућно било фотографисати унутрашњост њену, нарочито крај, где је смештени бели смок. У дрвеним карлицама стоји сир сав у ситним комадићима, побуђао зелен,

има страشان задах. Испод кревета поређане су мешине са сиром остављеним за зиму. У откривеним чанцима усољен је кајмак, пун прашине и пепела. Одмах до кајмака гомила је осушеног лишћа спремљеног стоци за зиму. Даље поређани су уза зид дрвени сандуци са оделом, наћве за хлеб, полице са посуђем бакреним, некалаисаним. Затим кревети где спавају укућани. Све је у највећој нечистоћи.

Нега детета и породиље иста је као и у Херцеговини. Домаћинство исто.

Од свих крајева у Црној Гори куда смо прошли, *Никшић* је најнапреднији. Нарочито су жене вредне и желе да раде.

Овде је био случај да се је цео учитељски колегијум врло интересовао за наш рад. Молили су нас да се што пре почну отварати домаћички курсеви у Црној Гори.

Жалимо само што власти у појединим крајевима или нису разумеле важност наше акције, или нису могле утицати да посета буде већа, као што је био случај у Даниловграду.

У срезу Подгоричком и Никшићском посета је била доста добра. После сваког предавања одушевљено се клицало *Његовом Величанству Краљу*: „Вала Богу кад се наше дијете сећа. Нека Њега, и цијели Његов Дом Бог поживи.“

Чланови Сеоских Течајева за Народно Просвећивање кренули су из Београда 4. јула, у Бањалуку су приспели 5. јула и одмах је направљен распоред предавања за срез бањалучки.

6., 7. и 8. јула одржана су предавања у селу Слатини, Увек је било присутно преко тридесет жена. Услед велике кише 9. јула није се могло заказано предавање одржати а 10. јула тако исто, јер је падао град у величини ораха да су га сељаци лопатама гртали.

11. јула прешли смо у село Пискавицу, које је највеће у срезу. Пискавица се дели на Горњу, Доњу и Средњу, обухвата 28 км. Предавања су држана 12., 13., 14. и 15. јула. Посета је била много већа него у Слатини. Једнога дана било је преко три стотине жена.

16. јула кренули смо за Приједор.

17., 18. и 19. јула било је предавање у селу Ракелићу. Посета је била врло добра. У вече давали смо биоскоп, којим су жене биле одушевљене.

На предлог г. Душана Кондића, свештеника одржале смо предавање у манастиру Томашици, који је тога дана славио, где је било на окупу преко три хиљаде душа. Г-ђица Лацко вићева објаснила је циљ нашег доласка и по чијој жељи смо упућене да народ просвећујемо. Скупљени народ одушевљено је клицао и захваљивао се Његовом Величанству.

21. и 22. јула било је предавање у селу Бусновима са практичним радом свештеника г. Кондића Попадија нас је молила да је научимо да кува више јела. Скоро до пола ноћи г-ђица Лацковићева је месила и кувала са попадијом, а поп је бележио и сав срећан говорио: „Пази, моја драга Цвето, да све добро упамтиш“.

23. јула предавање је одржано у селу Мајдану, срез Сански Мост.

24. јула у селу Лушци Паланци. Присутно је било преко сто жена.

25. јула на молбу мештанки одржано је предавање у Санском Мосту. Сала основне школе била је дупке пуна и мушких и женских. Присуствовале су и муслиманке.

26. јула предавање у Кључу за жене из околних села. Жена је било око сто педесет.

27. предавање у селу Горња Саница. Присутно је било двадесет жена.

28. предавање је било поново у Гор. Саници само са већим бројем слушаоца.

29. јула, одлазак за Мркоњић Град.

30. јула предавање у селу Герзову. Жена било око шездесет.

31. јула предавање у селу Бочцу. Жена било око шездесет пет.

1. августа било је предавање у Мркоњић Граду. Присутвовало је око стотину жена, људи је било много више. После предавања давали смо биоскоп.

2. августа предавање је одржано у селу Језеру, срез Јајце. Слушаоца било врло мало.

3. августа, предавање у селу Шипову, срез Јајце. После предавања одлазак у Јајце и састанак са новим члановима г-ђом Дедијер и г. г. Арсићем и Јовановићем.

4. августа предавање у селу Дивичанима. Пошто нису жене дошле обилазиле смо куће и појединачно упућивале жене на самом послу.

5. августа, кренули смо за Бугојно и одржасмо предавање у селу Даљанима.

6. августа, преко Гор. Вакуфа отишли смо за Прозор и заказале идућа предавања у срезу прозорском. После подне било је заказано предавање у селу Чипулићу. Жена је било свега десет.

7. августа одржано је предавање у Гор. Вакуфу. Присутно било преко осамдесет жена и то скоро све саме муслиманке.

8. августа одмор и припрема за идућа предавања.

9. августа предавање у Купрешком пољу у селу Вуковском и Беговом Селу. Присутно је било преко седамдесет жена. Истог дана после подне Г-ђа Дедијер је одржала предавање у селу Голом Брду а Г-ђица Лацковићева у Доњем Вакуфу. На обадва места посета је била врло добра.

10. августа кренули смо преко Прозора за Мостар ради организације идућих предавања,

11. августа предавање у селу Шшиту. Присутно више од двеста педесет жена. Истог дана било предавање у селу Копчићу. Било је преко осамдесет жена и то све саме муслиманке.

12. августа предавање у селу Дугама. Аутомобилом смо ишли осам километара, а после пешке козјим и врло опасним путем, преко стене т. зв. Покојиште. Истог дана на молбу мештана, одржано је предавање у самом Прозору. Посећено је било врло добро.

13. преко Мостара кренули смо се за Љуљушки.

14. августа предавање у селу Витини. Жена није било али смо одржале предавање људима и објасниле смо им, зашто смо дошле и зашто смо звале жене. После предавања председник Општине молио нас је да им отворимо Домаћичку Школу. Просторије за Домаћичку Школу ставља на расположење своју кућу. Каже: „Да смо ми знали зашто ви зовете наше жене, све би их моткама доћерали. Ми смо се бојали да им ви нећете дати нека права.“

15. августа предавање у селу Међугорју. Било је око двеста педесет жена. Истог дана одржано је предавање и у селу Читлуку.

16. августа кренули смо за Чапљину и одмах продужили за село Тасовчиће, удаљено свега два километра од Чапљине. Предавање одржали заједно и женама и људима.

17. кренули за Столац и одржали предавања у селима Котези и Струјући. Ово су најсиромашнија села у овом крају. После предавања вратили смо се у Столац.

18. августа предавање у селу Жегуљама. Жена није било. Говориле смо људима.

19. августа предавало се било у селу Потплату. Било је преко двадесет жена.

20. августа предавање је одржано у селу Ђерковићу. Жена није било, али ми смо говориле људима. После предавања поновио се исти случај као и у Витини. Сељаци су се силно љутили на кнеза што их није обавестио зашто се жене позивају.

21. августа преко Љубиња кренули смо за Требиње, и у манастиру Дужи одржали предавање.

22. преко Дубровника, Котора, Цетиња кренули смо за Подгорицу и стигли 24. јула око четири сата после подне.

25. августа предавање у Тузи, присутно је било око осамдесет жена. Било је и малисорки осим црногорки и муслиманки.

26. августа предавање у селу Горичанима. Било је око двадесет жена.

27. августа предавање у селу Љешко Поље. Било око сто жена. Одмах после предавања кренули смо за Даниловград.

28. августа били смо у манастиру Ждрељаонику, славила је црква. Предавање није држано.

29. августа заказано предавање није одржано — није било света. Срески поглавар је рђаво организовао организацију за предавања.

30. августа кренули за Никшић,

31. августа седница у Никшићу са женским удружењем „Косовска Девојка“. Преговори ради организације Домаћичких Курсева у околини Никшићској.

1. септембра предавање је одржано у селу Бијело Поље било је тридесет жена.

3. септембра предавање у манастиру Жупи. Дошли само људи.

3 септембра кренули смо преко Вилуса, Требиња, Сарајева за Београд, где смо стигли 6. у вече.

Живот нашег народа у селу врло је тежак. Измени тога живота на боље уверене смо да би много допринела добро спремна жена као мајка и као домаћица.

У смислу просвећивања наше жене у народу и спремања за одговоран и тежак позив жене и мајке, част нам је поднети Управи Краљевог Фонда следеће предлоге:

1) Да Управа Краљевог Фонда донесе решење да годишње, у најзабаченије крајеве наше земље из материјалних средстава Краљевог Фонда, одржава одређен број домаћичких курсева. Тај број да буде по могућству што већи.

Да би се предлог под 1) могао извести требало би:

а) да се одмах у једном полугодишњем Курсу по одређеном плану спреми кадар жена које ће радити у Домаћичким Курсевима на селу. Ту групу жена да чине: по неколико њих из оних крајева у којима се мисле Домаћички Курсеви одржати. Разуме се да се овде претпоставља да ове кандидаткиње морају имати извесну средњошколску спрему. Тај течај имао би да се одржи материјалним средствима из Краљевог Фонда а Женски Покрет да организује рад у њему.

2) Да се умоли Министарство Здравља — Хигијенски Одсек — да сваком Домаћичком Курсу који буде отворен у режији Краљевог Фонда и Женског Покрета, додели по једну сестру нудиљу, која би за време трајања Курса обилазила село, упућивала жене, нези деце, нези породиље и осталих болести.

3) Поред Домаћичких Курсева које Женски Покрет ове јесени отвара у Србији, Управа Женског Покрета моли хитну помоћ од Краљевог Фонда да отвори Домаћичке Курсе у Никшићу и у селу Витини (Херцеговина).

Управа Женског Покрета је благодарна Управи Краљевог Фонда, што је његовим члановима омогућила да суделују на тако високом задатку као што је овај *Његовог Величанства Краља*: уношење светлости и правде у највећи мрак и беду.

Видећи колико пати знатан део нашег народа, чланице Женског Покрета збирају нову снагу за хитно подизање и просвећивање наше жене на селу, уверене да од ње у велико зависи здрава и лепа народна будућност.

СА СКУПШТИНЕ ЖЕНСКОГ ПОКРЕТА*)

Господо и Госпође,

Управа данас подноси своју оставку. Она данас завршава један мали период рада Ж. П. Како је управа своју дужност испунила, како је она одговорила на очекивања и наде, које су у њу полагање, то је на Вама, редовним члановима Ж. П. да кажете, пресудите и оцените.

Но пре но што пређемо на идућу тачку дневнога реда, бирање нове управе — стара управа хоће скупштини да изнесе још један предлог, једну своју велику жељу.

Ми знамо да према приликама Ж. П. увек је у могућности, и после истеклог мандата од 3 године, да старим члановима управе Скупштина укаже поверење, стављајући их на исто место, које су у управи до скупштине заузимале. За кој момент, и Скупштина ће моћи да изрази своје задовољство или незадовољство члановима старе управе. Али има један члан међу нама, који, стицајем прилика није више у могућности да се врати на онај положај, који је до сада заузимао са пуно љубави, пуно части и пуно права. То је наша председница г-ђа Лепосава Петковић.

Свима је познато да је пре кратког времена г-ђа Петковић изабрана за председницу Н. Ж. С. једногласним поверењем свих женских организација у нашој земљи. Ову част укзану г-ђи Петковић, Ж. П. је најинтензивније осетио, Ж. П. се чак у неколико осетио и сам одликован овим најлепшим одликовањем своје председнице. Али — некако болно му је пало то одликовање! Све смо одмах биле свесне — као што се то често у животу дешава — да ово задовољство морамо платити великом жртвом. Стављајући своју председницу на чело организованих жена у нашој земљи, ми се лишавамо, не сасвим, то наглашавам, али се ипак, лишавамо једнога свога вође, који се не може лако заменити.

Нећу овде говорити о личности г-ђе Петковић, нећу говорити ни о г-ђи Петковић као јавном раднику, — она је једна велика жена, њен је рад обилан, али је она у оној етапи свога рада када се од ње још тражи, још очекује. Рећићу овде само неколико речи о г-ђи Петковић, као председници Ж.П.

*) Говор г-ђице Милене Атанацковић, управне чланице Ж. П. који је одржала приликом именовања прве почасне председнице Ж. П.

Г-ђа Петковић је прва председница Ж. П. Избор г-ђе Петковић за председницу Ж. П. није ни случајан, нити је резултат брзе одлуке у ономе моменту, када се организовао Ж. П., његови осниваоци били су пуни идеала, са огромно много воље и вере у остварање свих својих смелих младалачких снова, пуни вере у могућност добрих резултата сваког поштеног и отвореног рада. Они траже себи председницу, која ће имати особине једне феминискиње: бити идеална мати, и давајући својој породици све што се од једне добре матере може очекивати, да свом својом снагом тежи учествовати у организацији и управи друштва, чији ће члан сутра бити и њено дете, и њено дете сносити све последице доброг или рђавог друштвеног уређења. Жена која се не задовољава само да да душевну и физичку храну својој деци, већ мати која иде још даље, — која се стара да њено дете, једном када постане човек, не буде више морао да трпи оне боле и искушења, које сирова природа људска још толерира у данашњем друштву. И ти први осниваоци Ж. П. тражећи жену која испуњава њихове деликатне захтеве, бирају за председницу Ж. П. г-ђу Лепосаву Петковић.

Свесна велике и тешке дужности, које се прима, она се брзо и лако прихваћа свих послова, који се један за другим императивно намећу новоме, младоме друштву. Пут којим се имало ићи, био је тежак; наилазило се на мноштво препрека, отпора и неразумевања. Г-ђа Петковић је имала добре помагаче, нарочито у почетку свога рада. Али суровост на коју је Ж. П. у току свога рада у јавности наилазио, имала је за последицу да руши ону велику веру у успех, и ако ни један борац није губио веру у идеју, за коју се почео борити. У тешким моментима неједнаке борбе, неки су ипак клонули. Тако је било момената, када су тешке прилике скупавале рад Ж. П., али је било потребно истрајати, борити се трпељиво и лагано, да би и дочекала боља времена за победу наших идеја. Тада је председница најсуровије осетила малобројност оних, које су биле спремне да са њоме истрају, да се са њоме одлучно, без прекида боре.

Имале су се пребродити све тешкоће првога почетка, да се тек онда дође у нормалан ток нашега рада. Кроз све те тешкоће, председница није дала да се ни једног јединог тренутка осети њена усколебаност, — као прави борац она није малаксавила после моменталних неуспеха, свесна да у сваком

тешком раду њих мора бити, одважном, па ипак тихом природом, она има увек за девизу свога рада ону стару пословицу: „Тиха вода брег рони“. И ако многи из велике љубави према Ж. П. и жељом за сјајним резултатима, нису могли увек, разумети овај смишљени рад председнице, и ако су јој често коментари и самих пријатеља Ж. П. могли тешко пасти, непоколебљивом истрајношћу остаје увек на раду, прикупља нове сараднике и снажно помаже истрајним радом, да сваким даном број непријатеља нашег покрета све је мањи и мањи.

И зато што је Ж. П. успео да придобије у јавности многе који су у моменту његовог стварања били најжучнији његови противници, зато што данас одлучујући фактори у нашој земљи признају правилан рад жена, које су ушле у јаван живот, зашта им је Ж. П. најбољи доказ, има се заблагодарити неминовно истрајном и непоколебљивом нашем вођи.

Уверени смо да ће нову дужност, г-ђа Петковић вршити са исто толико успеха, са колико је вршила и ову досадању која је била много, много тежа. Али знамо и то, да Женски Покрет не жели остати без своје председнице. Њен дефинитивни одлазак би и сувише тешко пао баш у овом моменту, када већ стаје на јаче ноге.

Верујемо да и сама г-ђа Петковић не би могла напустити Ж. П. Али ипак, и ако смо уверени у духовну везу, и да она не би никад могла бити прекинута, између Ж. П. и г-ђе Петковић, ипак тежимо одржати и реалну везу, ма да смо свесни, да је она прва већа и јача. Стога управа предлаже Скупштини, да се г-ђа Лепосава Петковић наменује за почасну председницу Ж. П. и тиме да се да видна захвалност жени, која је међу најзаслужнијима за све тековине Женског Покрета до данас.

БЕЛЕШКЕ

Напомена. Свеска 9. Женског Покрета није изишла на време због штрајка у штампаријама, зато издајемо сад 9. и 10. свеску заједно

Уредништво.

Интернационална Алианса за Женско Право Гласа. — Интернационална Алианса у којој су учлањена феминистичка друштва из 36 разних земаља, одржаће свој Х. Конгрес у Паризу од 28 маја до 7. јуна 1926 г.

Алиансу је основала америкашка Чепман Кет, садања почасна председница, пре 22 године. Циљ Алиансе је: да се женама свију народа гризнају сва политичка права, да се свима могућим реформама у друштву осигура потпуна равноправност жене и мушкарца, како у погледу друштвених обичаја, тако и у погледу закона; да се жене припреме за добро вршење свих грађанских дужности, у најширем смислу те речи, и да се ојача утицај жена у политичком животу народа.

Интернационални Комитет Алиансе одржао је своју седницу 12. и 13. новембра т. г. у Паризу. На тим седницама је учествовала као замењеница председнице Женскога Покрета г-ђа Вера Кићевац Петровић.

Према извештају, који је послала г-ђа Кићевац, утврђени су сви детаљи за рад Конгреса, као и дефинитивни програм, који ће бити објављен у наредном броју Женског Покрета. Седнице Конгреса ће се одржавати на Сорбони.

Интернационална Алианса за Женско Право Гласа позива све оне, који су свесни колико је драгоценост истрајност људских напора и сарадња, и желе да продуже ићи путем, којим су пошли, да би постигли успостављање правде и слободне воље на земљи, Алианса моли све пријатеље феминизма да се одазову њеном искреном позиву, да дођу у Париз, одакле ће се још једном упутити моћна порука женама целог света да свом својом моћи помогну, да се пође бржим корацима победи мира и благосања међу људима.

Мала Женска Аншанша. — Од 8. до 13. децембра т. г. одржава се Конференција М. Ж. А. у Атини, са следећим дневним редом:

6. децембра: разгледање Акропола и других старина, ручак, отварање изложбе, претходна седница.

7. децембра: извештај појединих секција о раду у току године и о напредовању феминистичке и пацифистичке идеје у односним земљама.

8. децембра: извештај и дискусија о питању закона о браку, разгледање друштвених и радничких установа, избегличких насеља и т. д.

9. децембра: извештај и дискусија о питању чиновника.

10. децембра: извештај и дискусија о питању економских односа, представа у позоришту.

11. децембра: Извештај и дискусија о питању мањина, бирање управе.

12. децембра: жеље и резолуције конференције, симфонијски концерат.

13. децембра: јавна седница, ручак, излети и приједи

Приликом овогодишњег састанка приредиће се изложба слика уметница земаља М. Ж. А. Из наше земље биће изложено око 30 радова наших сликарки из Београда, Загреба и Љубљане.

Чланови делегације наше земље су:

Председница г-ђа Лепосава Петковић — Београд замењеница секретара Др Ксенија Атанасијевић — Београд чланови: г-ђа Мира Кочонди-Водварка — Загреб и Д-р Маш Живановић — Сарајево.

У наредном броју Женског Покрета донеће се тачан извештај о раду конференције.

Ошварање Дома Материнског Удружења. — На дан своје славе, Ваведена, 4. децембра ове године, управа Материнског Удружења прославила је прву славу у новом свом дому у присуству многих чланова и пријатеља.

Да би наше дивљење било веће пред том лепом, модерном, хигијенском зградом за коју је требало до сада преко 6 милиона динара, па да се доврши, ми ћемо у кратким потезима изнети историјат постанка тога дома.

Пре 21 год. иницијативом пок. Д-р Јове Јовановића, познатога гинеколога, основано је Материнско Удружење са циљем да отвори Матерински Дом у коме би она несрећна, мала, невинна дечица, која су остављена од своје мајке ма из којих разлога, нашла потребну негу, да сачувају своје животе. Убрзо су скупљени прилози и од њих је основан фонд за подизање Дома Материнског Удружења.

Увиђајући важност такве хумане установе за нашу престоницу, Општина одређује годишњу помоћ од 2000 дин. и по 20 дин. месечно на свако дете.

Нађена је кућа по 180 дин. месечне кирије и уређена, а 15. јануара 1906. отворен је на свечан начин тај први Дом Материнског Удружења. Али наше жене нису се задовољиле тим малим домом, оне су стално и неуморно радиле да дигну свој сопствени модеран и хигијенски дом који ће моћи примити сву несрећну невсрођенчад која остају без мајке и без друге потребне неге.

После многог трчања и мољакања управа Мат. Удружења добија 3000 квадратних метара земљишта на углу Краља Милана и Војводе Миленка улице. 8. маја 1912. године ограничено је то земљиште и предато Материнском Удружењу, под условом да га оно неће отуђити.

За време европског рата Дом Магеринског Удружења ради и даље, благодарећи старању добрих људи и помоћи болнице и Црвеног Крста.

После рата, остало је велики број сирочади, одбачене деце, матера које нису могле хранити своју децу, све је то вапило за пространијим и модернијим склоништем.

Али, тада се појављују опет тешкоће. Медицински факултет тражи да му се преда кућа у којој се налазио дом.

Управа Мат. Удружења обратила се тада Општини и Министарству Народног Здравља и Социјалне Политике да јој помогну да дође до свога дома.

Иницијативом д-р Штампара одржана је конференција у Општини од представника Министарства Народног Здравља, Социјалне Политике, Црвеног Крста и свих хуманих друштава, с циљем: концентрисати све хумане установе, како би се уз помоћ државе и општине помогло што већем броју деце у једном великом дечјем дому. Предлог је примљен, Материнско Удружење приложило је 10.000 дин., а г. Штампар скупио је 420.000 динара, спремљен је и план. али до извршења није дошло, јер се није добило земљиште.

Ма да је питање земљишта још 1912. год. било решено, али како тапија због рата није пренесена, морало се све почети изнова. И тек 1925. године Друштво за васпитање и заштиту деце уступило је Материнском Удружењу оних 3000 м² за подизање Дома за најмање 200 деце.

Одмах после тога Мат. Удр. смело приступа зидању дсма апелујући на помоћ државну и приватну. И после 3 и по године после великих напора завршени су послови око зидања Подигнут је Храм Материнства.

„А ове светле и високе дворане у којима се гаје животи који настају, морају потсећати садашње и будуће генерације, да је ово једна од најлепших задужбина српске жене која је своје прве кораке у јавном животу учинила под вођством свога великог, топлог и нежног материнског срца.“¹⁾

¹⁾ Из поздравног говора г-ђе Миле Симић, потпредседнице Народног Женског Савеза.

Швајцаркиње о учешћу жена у политичким партијама. — Пре месец дана, 12 секција — 7 немачких и 5 француско-швајцарске — Народног Савеза Швајцарских Жена, на својој Скупштини, расправљало је питање: да ли је потребно да жене уђу у постојеће политичке партије ако немају право гласа. Сви су се сложили, да је за њих прилаз у партије непотребан и опасан; зато што они као не равноправне на изборима немају никаквог утицаја, а тамо где се стварно ради оне немају ни приступа. Шта више, ако би вође женског покрета ушле у неку постојећу партију, тада би се могло десити да остале партије поведу борбу против женског права. Али је наглашено да је дужност сваке жене да се објективно о свима политичким питањима информише.

Закон о примаљама (бабицама). — У Аустрији донесен је закон о примаљама, који је г-ђа Рудел-Зајник, народни посланик поднела. Закон уздиже позив примаља на виши степен дајући му научни карактер.

Американке у дипломатији. — Miss Field постављена је за вице-конзула американског у Амстердаму. То је друга жена која је ступила у дипломатију. Пре ње, Miss Atcherson постављена је за секретарку Американског Посланства у Берну.

Жена председник општине. — У Линколну, у Енглеској г-ђа Невил изабрана је за председника општине. Она је досад била једина жена одборник у општини.

Жене свештеници — Министар Просвете у Данској намерава поново да покрене питање данског законског предлога о примању жена у свештенички ред.

МОЛЕ СЕ ПРЕТПЛАТ-
НИЦИ ДА ДО КРАЈА
ДЕЦЕМБРА МЕСЕЦА
ИЗМИРЕ ПРЕТПЛАТУ

Женски покрет излази сваког 15 у месецу (изузев јула и августа). Претплата на Женски Покрет за 1925 годину износи 50.— дин.

Претплату примају повереници, а у Београду администратор у Женском Клубу, Вука Караџића 18.

Моле се претплатници да достављају сваку промену адресе.

Ко од претплатника не прими број до 25-ог у месецу, нека га тражи накнадно од администрације.

Уредништво ЖЕНСКОГ ПОКРЕТА моли све пице које интересују феминистичка питања да му шаљу чланке, реферате и белешке, који се односе на та питања.

Рукописе треба слати на адресу: Уредништво ЖЕНСКОГ ПОКРЕТА, Београд, Вука Караџића 18.

Рукописи се не враћају

НАШИ ПОВЕРЕНИЦИ

Алексинач — Зорка Михајловић
Бијељина — Даринка Милутиновић, секретар К. С. С.
Велико Градиште — Мил. Живковић, предс. Ж. Подр.
Врњци — Ана Стижанин
Гиљане — Љубица Дичић
Гор. Милановац — Зора Ракићева, учитељица
Загреб — Адела Милчиновић
Завидовић—Босна — Десанка Плавшић
Зајечар — Женска Подружина
Крушевац — Коло Срп. Сестара
Лазаревац — Мила Мијушковић
Лесковац — Евгенија Динић
Лозница — Дана Б. Ристића, председница Ж. Подруж.
Љубљана — Cirila Štebi
Никшић — Станица Шаровић, учитељица
Неготин — Ана Пепић
Обреновац — Љубица С. Мићић пред. К. С. С.
Пазарић — Анка Капикул, учитељица
Пожаревац — Лепосава М. Павловић, пред. Ж. Друштва
Прилеп — Даница Јовановић
Свилајнац — Зора Поповић
Сарајево — Војислава Јанковић
Сушак — Милица Видовић, председ. Добротв. Задр.
Сремска Митровица — Мила Стојнић п. председница
Кола Српских Сестара
Ужице — Цвета М. Поповић
Чачак — Љубица Ј. Матић, благајник Жен. Подружине
Шабац — Јованка Ћосић
Суботица — Даница Радулашки

